

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา องค์ประกอบที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสตรี ศูนย์ฝึกอาชีพ บ้านวังชัย ตำบลวังชัย อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้ทำการศึกษาวิจัย ได้ศึกษาและรวบรวมแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอผลการศึกษาและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องออกเป็นหัวข้อ ดังนี้ คือ

2.1 แนวความคิดในการศึกษา

- 1) แนวความคิดในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ
- 2) แนวความคิดในการพัฒนาชนบท
- 3) แนวความคิดในการทำงานแบบประชาชนมีส่วนร่วม
- 4) แนวความคิดเรื่องการบริหารการจัดการธุรกิจชุมชน
- 5) แนวความคิดเรื่องการรวมกลุ่ม
- 6) แนวความคิดเรื่องการผลิตและการจำหน่าย
- 7) แนวความคิดเรื่องผู้นำ
- 8) แนวความคิดเรื่องสวัสดิการสังคม

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

- 1) ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท
- 2) ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 3) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่ม
- 4) ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ
- 5) ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจทางสังคม

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1) งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเองของชาวชนบท
- 2) งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน
- 3) งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความสำเร็จ
ของงาน
- 4) งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีอิทธิพลต่อการ
ตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มสตรี
- 5) งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องกิจกรรมนอกการเกษตร
- 6) งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
โครงการพัฒนาหมู่บ้าน

2.4 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

- 1) กรอบแนวความคิดการศึกษาภูมิหลังและการพัฒนากลุ่ม
- 2) กรอบแนวความคิดองค์ประกอบทางเศรษฐกิจ
- 3) กรอบแนวความคิดองค์ประกอบทางด้านการบริหารและการจัดการด้าน
การผลิต
- 4) กรอบแนวความคิดองค์ประกอบทางด้านการบริหารการจัดการด้านการ
ตลาด
- 5) กรอบแนวความคิดองค์ประกอบทางด้านเทคนิควิทยาและสภาวะแวดล้อม
- 6) กรอบแนวความคิดองค์ประกอบทางด้านสวัสดิการสังคม

2.1 แนวความคิดในการศึกษา

2.1.1 แนวคิดการพึ่งตนเอง

สถาบันวิจัยและพัฒนา (2531) ได้จำแนกลักษณะการพึ่งตนเองออกเป็น

3 สาขา คือ

- 1) การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
- 2) การพึ่งตนเองด้านการเกษตร
- 3) การพึ่งตนเองด้านสาธารณสุข

ในการศึกษากลุ่มสมาชิกศูนย์ฝึกอาชีพ เป็นการศึกษาการพึ่งตนเองในระดับปัจเจกบุคคล โดยเป็นการศึกษาการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ

ปรีดี รัชติช่วง และคณะ (2536) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจในชนบทอยู่ 3 ประการ คือ

1) คุณภาพของคนจะต้องปรับค่านิยมอย่าให้เกิด หรือ ต้องเห็นยวรุ่งความ ต้องการไม่ให้มีมากเกินไป จำกัดการถูกล่อลวงทางเทคโนโลยี โดยพัฒนาจิตใจให้อยู่ในกรอบของคุณธรรม

2) ระบบเศรษฐกิจหรือระบบการผลิต และการตลาด ต้องมีการปรับปรุง เนื่องจากชาวชนบทแต่ละบุคคลหรือครอบครัว มีพลังอันจำกัด ทำให้ภาวะการพึ่งตนเองอ่อนมาก จึงควรร่วมกันผลิต ร่วมกันวางแผนว่าจะทำอย่างไร จะใช้ผลผลิตไปทางไหน ส่วนหนึ่งต้องจุนเจือกันเอง บางคนต้องขายเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งที่ต้องการแต่ทำเองไม่ได้ สิ่งเหล่านี้จึงต้องวางแผนให้รัดกุม มีองค์กรทางเศรษฐกิจเข้มแข็งในระดับชนบท รวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนในการผลิต และการตลาด เพื่อการแลกเปลี่ยนสินค้า และการบริการจากภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบ "สหกรณ์เอนกประสงค์"

3) ขีดความสามารถทางเทคโนโลยี จะต้องสร้างความสามารถที่จะทำอะไรให้ตอบสนองความต้องการของสังคมเราเองได้ก่อน

กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530) ได้กล่าวถึงการพึ่งพาตนเองไว้ 2 ระดับคือ

1) ในระดับปัจเจกบุคคล หมายถึงกิจกรรมทั้งหลายที่กระทำโดยปัจเจกชน และครัวเรือน เพื่อบรรลุถึงการมีหลักประกันของการดำรงชีพของเขา

2) ในระดับกลุ่ม หมายถึง สังคม(กลุ่ม) ที่มีการจัดระบบเพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินการตอบสนองความต้องการของตนเองด้วยวิธีการช่วยเหลือตนเอง โดยการร่วมมือกับคนอื่นที่อยู่บนสถานการณ์เดียวกัน ทั้งนี้การพึ่งตนเองอย่างแท้จริง ต้องกินความรวมถึงว่ากลุ่มชนนั้นมีอิสระในการตั้งเป้าหมาย และมีอิสระในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย โดยอาศัยความพยายาม และกำลังของตนเอง

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2529) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองไว้ว่า การพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองขึ้นอยู่กับ 2 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นที่ 1 ลักษณะทางด้านประวัติศาสตร์ของเรา ช่วยให้เราสามารถคิดถึง แนวการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองได้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่เป็นการเสนอแบบเลื่อนลอย เพราะเรายังมีพื้นฐานของชุมชนอยู่ในระดับสูง มีทรัพยากรพื้นฐานที่อยู่ในขั้นอุดมสมบูรณ์

ประเด็นที่ 2 หากเราอยากจะพัฒนาโดยมุ่งการพึ่งตนเองเราต้องมีเงื่อนไข 6 ประการ ที่จะต้องพิจารณา คือ

- 1) การพัฒนาจะต้องเป็นแบบกลุ่ม (Collective)
- 2) ต้องมีจิตสำนึกการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid)
- 3) จิตสำนึกจะต้องพลิตซ์
- 4) การที่จะพึ่งตนเองได้นั้น ต้องมีการรวมตัวกันในรูปแบบสหพันธ์ (ต้องพัฒนาให้เป็นเขต เป็นตัวช่วยติดต่อสัมพันธ์กับภายนอก ซึ่งช่วยเสริมการพัฒนาที่นำไปสู่ประชาธิปไตย)

5) การประสานวัฒนธรรม

6) ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมธรรมชาติ

ชาลี มาระแสง (2537) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชนบทตามแนวทางอุดมการณ์ แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งตนเองก็คือ หลักการมุ่งสร้างองค์กรชุมชน เพื่อให้ประชาชนใช้พลังขององค์กรในการแก้ปัญหาและพัฒนา

ตนเองโดย เฉพาะสนับสนุนให้ประชาชนสร้างองค์กรทางเศรษฐกิจของตน เพื่อพัฒนาไปสู่สหกรณ์ที่สุด ทั้งนี้ตามคุณธรรมพื้นฐานหลักของอุดมการณ์ ซึ่งระบุว่าต้อง ขยันอย่างฉลาดปราศจากอบายมุข ประหยัดและออม พึ่งตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี ร่วมมือช่วยเหลือกัน ยึดมั่นในชาติ ศาสนา กษัตริย์ และการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย

สรุป ประวัติศาสตร์ความเป็นมาจะช่วยให้คิดถึงแนวการพัฒนาอย่างมี เหตุผล และการพัฒนาให้ได้ผล จะต้องทำเป็นกลุ่ม มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือกัน และจะต้องผลิตซ้ำ มีความสัมพันธ์กับภายนอก รู้จักประสานวัฒนธรรม กลุ่มหรือ ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมธรรมชาติ เพื่อสมาชิกกลุ่มจะ ได้มีหลักประกันของการดำรงชีพ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น สมาชิกต้องเหินยวร้างความต้องการ ของตนไม่ให้มีมากเกินไป จำกัดการถูกล่อลวงทางเทคโนโลยี และควรพัฒนาจิตใจ ให้อยู่ในกรอบของคุณธรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงควรมุ่งสร้างองค์กรชุมชน เพื่อ ให้สมาชิกขององค์กรนั้นๆ ใช้พลังขององค์กรในการแก้ปัญหา และพัฒนาตนเอง

แนวความคิดที่ผู้ศึกษากล่าวอ้างข้างต้น เป็นแนวคิดที่สามารถนำไปสนับสนุน การศึกษาองค์ประกอบเรื่องภูมิหลัง และการพัฒนากลุ่ม องค์ประกอบด้านเทคนิค วิทยาและสภาวะแวดล้อม เพราะแนวความคิดนี้จะชี้ให้เห็นการพัฒนากลุ่มที่จะต้อง มีปัจจัยที่สนับสนุนให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ และกลุ่มยังต้องสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกรวม ทั้งกับวัฒนธรรมและสภาวะแวดล้อมอื่นๆอีก

2.1.2 แนวคิดในการพัฒนาชนบท

ปรีดี พนมยงค์ และคณะ (2536) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชนบทไว้ว่า

ความหมายของการพัฒนาชนบทได้มีนักวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้

กล่าวคือการพัฒนา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทางหรือการวางแผน ไว้ล่วงหน้า ซึ่งทิศทางที่สร้างขึ้นจะต้องดีและเหมาะสมกับกลุ่มที่สร้างขึ้น การพัฒนา อาจจะเรียกได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา และมาตรฐานเป็นเครื่อง กำหนด ขึ้นกับค่านิยมของสังคมนั้น การพัฒนาจึงได้ชื่อว่า เป็นการพอกพูนขึ้นด้วย ค่านิยม การพัฒนาจึงมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นกลาง ซึ่งการพัฒนาชนบทก็เช่น

เดียวกัน การกำหนดทิศทางและรูปแบบของการพัฒนาต้องขึ้นอยู่กับความต้องการของชุมชน

การพัฒนาชนบทด้วยวิธีการพัฒนาชุมชน

เป็นแนวความคิดของนักทฤษฎีทางสังคมวิทยาอเมริกัน โดยมีหลักการคือ ตัวแทนของรัฐบาล ที่ทำงานในระดับตำบลและหมู่บ้าน จะทำงานในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เขาเหล่านี้จะร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นเพื่อรวมกลุ่มชาวบ้านชนบทในการกำหนดปัญหาและความต้องการ มีการกำหนดแนวทางและการดำเนินการแก้ปัญหาโดยพยายามให้มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นแบบช่วยตัวเอง รัฐบาลจะต้องให้ความช่วยเหลือในเรื่องการเงิน สิ่งของเพิ่มเติม หรือทางวิชาการด้วย โดยการพัฒนาจะทำการปรับปรุงในทุก ๆ เรื่อง เช่น ความเป็นปึกแผ่นทางสังคม การผลิตทางด้านเศรษฐกิจ การสาธารณสุข สันทนาการ และการปกครองตนเอง

การพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน

การพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้มีหลักการดังต่อไปนี้

1. เป็นกระบวนการที่รวมเอากิจกรรมด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงเข้าไว้ด้วยกัน
2. กิจกรรมดังกล่าวจัดทำในรูปของแบบงาน โครงการระหว่างภาค รัฐบาลและภาคเอกชน ในพื้นที่เป้าหมายอย่างต่อเนื่อง เกื้อกูลซึ่งกันและกัน
3. แผนงานและโครงการต้องพิจารณาทรัพยากรในท้องถิ่น ความสามารถ ความต้องการ และการยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น ควบคู่ไปกับนโยบายของรัฐบาล
4. เป้าหมายของการพัฒนาต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคมของชาวชนบท โดยคำนึงถึงการกระจายผลของการพัฒนาไปสู่กลุ่มบุคคลเป้าหมายที่ยากจน
5. ระดมเทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาใช้เพื่อเป็นตัวเร่งงานการพัฒนาทุกด้าน ทั้งนี้โดยการประยุกต์ใช้เทคนิคเหล่านั้นให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมชุมชน

นอกจากนี้ พัทธน์ สุจำนงค์ และคณะ (2524) ได้เสนอแนวความคิดในการพัฒนาชนบทไว้ดังนี้

1. การช่วยเหลือตนเอง คือ การช่วยให้ประชาชนมีขีดความสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองต่อไปได้ โดยไม่ต้องคอยพึ่งพาให้คนอื่นมาช่วยอยู่ตลอดไปซึ่งรัฐจะเป็นผู้สนับสนุน หรือร่วมมือกับประชาชนในการที่ประชาชนจะช่วยเหลือตนเอง

2. ความร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชนโดยเชื่อว่าการพัฒนาที่ได้ผลที่สุดและถาวรที่สุดนั้น ควรจะเกิดขึ้นจากพลังและขีดความสามารถของชุมชนที่ได้ฝึกฝนกำลังขึ้นมาผสมผสานกับการสนับสนุนจากรัฐ

3. ความคิดริเริ่มของชุมชน การที่ประชาชนจะสามารถช่วยตัวเองได้นั้นประชาชนจะต้องได้รับการนำความคิดที่ถูกต้องจนมีทัศนคติที่ดี และศรัทธาต่อการพัฒนา จนสามารถแสดงความคิดริเริ่มการพัฒนา ทำงานตามโครงการพัฒนาโดยมิต้องรอให้ทางรัฐยื่นมือมาช่วยเหลือตลอดเวลา เพราะความคิดริเริ่มที่มาจากภายนอกชุมชน มักจะไม่ค่อยตรงกับความต้องการและปัญหาของชุมชนและไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากประชาชน

4. ความสมดุลย์ในการพัฒนา การพัฒนาชุมชนจะต้องให้การพัฒนาด้านรูปธรรมและนามธรรม (ด้านวัตถุและจิตใจ) ได้สัดส่วนกัน หากมุ่งด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะจะทำให้ผลการพัฒนาผิดรูปไป

และสุเทพ เขาวลิต (2524) ได้เสนอแนวความคิดมูลฐานในการพัฒนาชุมชนไว้ 3 ประการคือ

1. การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้โดยประชาชนจะต้องช่วยเหลือตัวเองก่อน ในการพัฒนาชุมชนของตน รัฐจะให้การสนับสนุนทางวิชาการและเงินพอสมควร หากเกินขีดความสามารถของประชาชนในท้องถิ่น

2. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาชนบทสมบูรณ์แบบ โดยที่ปัญหาสังคมชนบทมีขอบเขตกว้างขวาง และมีหลาย ๆ ด้าน ซึ่งมักจะเชื่อมโยงกันเสมอ ดังนั้นต้องดำเนินการแก้ไขโดยวิธีต่าง ๆ ทุกด้านที่เกี่ยวข้องพร้อมกัน

3. การพัฒนาชุมชน เป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นชนบท โดยมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาประเทศ

ปรีดี รัชติช่วง และคณะ (2536) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนในระดับ การปฏิบัติที่นักพัฒนาจะนำไปทำงานกับประชาชน มีดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation)
- 2) การช่วยเหลือตนเอง (Aided Self-Help)
- 3) ความคิดริเริ่มของประชาชนเอง (Initiative)
- 4) ความต้องการของชุมชน (Felt-Needs)
- 5) การศึกษาภาคชีวิต (Long Life Education)

พบุลย์ สุทธิสุภา (2529) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการส่งเสริมและพัฒนา ชนบท โดยเน้นการพัฒนาชนบท จะต้องคำนึงถึงปัญหาขัดแย้งระหว่างความคิดทาง เทคโนโลยีกับปัญหาโครงสร้าง ไม่ให้เกิดช่องว่างระหว่างคนในเรือนานะ และ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประสานงานร่วมมือ (Collaboration) การจัดตั้งองค์กร (organization) หรือการให้อำนาจ ประชาชน (empowering) และที่สำคัญการพัฒนาชนบทจะต้องคำนึงถึงผลที่ได้รับ ต้องมีทั้งประสิทธิภาพ (efficient) และประสิทธิผล (effective)

สรุป จากแนวความคิดในการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการ พัฒนาชนบทนั้น จะต้องเข้าใจสภาพโดยทั่วไปของชนบทหรือหมู่บ้านที่จะทำการพัฒนา อย่างแท้จริง ทั้งทางด้านปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมกับหมู่บ้านที่จะทำการพัฒนา และ การพัฒนาจะสามารถสำเร็จได้ในทุก ๆ ด้าน นั้น จะต้องได้รับความร่วมมือของ ประชาชนภายในหมู่บ้านจึงจะสามารถทำให้การพัฒนาสำเร็จได้ด้วยดีตามเป้าหมาย ที่ได้วางเอาไว้ และที่สำคัญประชาชนจะต้องรู้จักพึ่งตนเอง ร่วมมือกันกำลังในการ พัฒนาชุมชน รวมทั้งรัฐจะต้องให้การสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ หรือเงิน ที่เกินขีดความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งที่สำคัญประชาชนจะต้องรู้ จักคิดริเริ่มในการพัฒนา เพื่อสนองความต้องการของชุมชนของตน

แนวความคิดนี้ ผู้ศึกษาสามารถนำไปสนับสนุนการศึกษาประวัติของหมู่บ้าน และองค์ประกอบด้านภูมิหลังและการพัฒนาต่างๆ เพราะการเข้าใจสภาพพื้นที่ การทำงานร่วมกันโดยทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานโดยมีรัฐช่วยสนับสนุน จะทำให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จ ผู้ศึกษาจึงได้นำแนวความคิดนี้ มาช่วยสนับสนุนในการศึกษา

2.1.3 แนวคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

ปรีดี รัชติช่วง และคณะ (2536) ได้กล่าวถึงคำจำกัดความการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า คือกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องต่างๆ ซึ่งมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับในความสามารถของประชาชนเป้าหมาย ว่าสามารถพัฒนาได้ถ้าให้โอกาส และชี้แนะในทางที่ถูกต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของหลักการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะนำประชาชนให้บังเกิดการพึ่งพาตนเอง (Self reliance) และความเชื่อมั่น (Self Confidence) ในการปฏิบัติงานตามโครงการพัฒนาต่างๆ ในชุมชน ก่อให้เกิดความสามารถและประสิทธิภาพในการดูแลตนเองตามระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการริเริ่มการพึ่งพาตนเองการพิจารณาตัดสินใจและเลือกโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของประชาชน

WHO/UNICEF (1978) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ คือ การที่กลุ่มของประชาชน ก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม

H.R Chaturvide & S.K Mitra (1982) ได้เสนอเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมที่จะก่อผลในการเริ่มต้นการพัฒนาเชิงระบบไว้ 3 ประการ

1. ความช่วยเหลือจากภายนอกระบบ เช่นจากรัฐหรือองค์กรเอกชนในรูปแบบต่างๆ ความรู้ เทคนิค ทุน
2. ความพร้อมภายในระบบ ผู้นำ สมาชิก สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

การเมือง สังคม และวัฒนธรรม

3. การบำรุงรักษาระบบ ในรูปของสิ่งจูงใจ การบริหารจัดการ กิจกรรม ตลอดจนการแทรกแซงจากภายนอก

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมงานพัฒนาชนบทอย่างเต็มที่ ในทุกขั้นตอน และเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย และได้รับผลประโยชน์เสมอหน้ากัน

บัณฑิร อ่อนดำ (2521) กล่าวถึงการระดมประชาชนให้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาชนบทตามแนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง การระดมชาวชนบทให้เข้ามามีส่วนตัดสินใจในการกำหนดปัญหา ลำดับความสำคัญของปัญหา การแก้ปัญหาและขั้นตอนในการแก้ปัญหาของตน แนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้มีสมมุติฐานว่า ถ้าหากประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ แล้วประชาชนย่อมยินดีในความร่วมมือ หรือมีพันธะกรณี (Comminent) ในเรื่องนั้นๆ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมหมายถึงการเกี่ยวข้องกับทางด้านจิตใจและอารมณ์ (mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ (contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย สรุปได้ว่าเป็นการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง (involvement) ซึ่งมีใช่เป็นเพียงแต่การเป็นส่วนหนึ่ง (belonging) ของชุมชนนั้นเท่านั้น หรือการมีส่วนร่วมอาจหมายถึงการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ (ความร่วมมือร่วมใจ) โดยการทำงานดังกล่าวในห้วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะและเหมาะสม (การประสานงาน) กับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพัน ำให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือว่าทำได้ (ความรับผิดชอบ) ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มอีกด้วย

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ รศยมีส่วนร่วมในลักษณะต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
 2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือสรรค์สร้างสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
 3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
 4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
 5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารการพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
 6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
 7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงานโครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
 8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป
- ยวดี สิทธิพาที (2527) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอนคือ
1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
 2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
 3. การปฏิบัติงานในการแก้ปัญหาตามแผน

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในผลประโยชน์ที่ได้จากการแก้ไขปัญหา

5. การประเมินผลงานกิจกรรมการแก้ไขปัญหา

Goodenough (1966) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดขึ้นเมื่อพวกเขาเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่เขาได้รับ จากการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้เข้าร่วมด้วยกัน หรือได้รับความช่วยเหลือจากผู้ร่วมคนอื่น ๆ ด้วย

เพทาย วิเศษพจนกิจ (2520) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ความคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับจากกลุ่มของสมาชิกในโครงการสารภี-ข้าวมุง" พบว่าสมาชิกกลุ่มมีความคาดหวัง ที่จะได้รับประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ จึงเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ โดยต้องการที่จะได้รับเงินทุน ความรู้ในการประกอบอาชีพ มีรายได้เพิ่มขึ้น และได้รับความช่วยเหลือด้านการตลาด ส่วนทางด้านสังคมพบว่าต้องการที่จะมีเกียรติ มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนสมาชิกด้วยกัน และกับเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตามในเรื่องของความคาดหวังทางด้านเศรษฐกิจนั้น กลุ่มไม่สามารถตอบสนองได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะด้านการตลาด กลุ่มมีความสามารถตอบสนองได้ต่ำมาก แต่ความคาดหวังทางด้านสังคมกลุ่มสามารถตอบสนองได้สูงในทุกๆ ด้าน

สานิตย์ บุญชู (2530) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นกระบวนการที่ประชาชน ในชุมชนสามารถที่จะรวมตัวของเขาเองในการแสวงหาแนวทางในการตอบสนองด้วยการวางแผน การบริหารและการจัดการในการปรับปรุงฐานะความเป็นอยู่ของตนเองและท้องถิ่นให้ดีขึ้น

ภูมิ ธรรมเวชชัย (2528) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าน่าจะหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถ ในการจัดการ และควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยทางการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็น อย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม และได้พัฒนาการรับรู้ภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจ การกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมี

ส่วนร่วมของประชาชนนั้น หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท เพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส และได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

พัฒน์ บุญรัตน์ (2517) ได้พูดถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องเกิดขึ้นโดยตลอด ตั้งแต่การวางแผนโครงการ การเสียสละ กำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนนั้น

สรุป แนวคิด การมีส่วนร่วมก็คือ การที่ประชาชนรวมกลุ่มกันในงานพัฒนาชนบทในทุกๆ ขั้นตอนอย่างเต็มที่ ตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การวางแผนและการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น รวมตลอดทั้งการติดตามประเมินผล อีกทั้งเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจกรรมของกลุ่มร่วมกัน อันเป็นการยอมรับความสามารถของประชาชน นับเป็นการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องเพราะผู้ร่วมแก้ปัญหาก็คือประชาชนที่เผชิญกับปัญหานั้นๆ อยู่ ย่อมทราบดีว่าจะแก้ปัญหานั้นอย่างไร

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นมิติใหม่ของการพัฒนาชนบทในยุคปัจจุบันที่นิยมใช้กันทั่วไปซึ่งงานที่นี้ก็ย่อมมีผลต่อการพัฒนาของกลุ่มสตรีๆ ด้วย เพราะหากขาดความร่วมมือกันแล้ว กิจกรรมของกลุ่มก็ย่อมไม่ประสบผลสำเร็จ กลุ่มก็คงจะต้องล่มสลายไป ซึ่งผู้ศึกษาจะนำแนวความคิดนี้ประกอบการศึกษาในงานวิจัยนี้ว่าเป็นจริงหรือไม่อย่างไรในการศึกษาองค์ประกอบด้านภูมิหลังและการพัฒนากลุ่มฯ

2.1.4 แนวความคิดด้านการบริหารการจัดการธุรกิจชุมชน

นราศรี ไววนิชกุล (2525) กล่าวว่า การบริหารการจัดการ คือการทำ

าให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยอาศัยความพยายามของบุคคลร่วมกัน การจัดการไม่ใช่อาศัยเพียงประสบการณ์กลางสังหรณ์ หรือสัญชาตญาณส่วนตัว อาจทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ และบรรลุวัตถุประสงค์ได้ นอกจากนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าเมื่อบุคคลต่าง ๆ มาทำงานร่วมกันกับปัญหาต่าง ๆ ย่อมจะเกิดขึ้นอย่างง่ายดายนั่นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มได้

ธงชัย สันติวงษ์ (2531) กล่าวว่า การบริหารจัดการที่ดี ผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการทุกคน จะต้องทำหน้าที่จัดการให้ระบบงานและระบบคนให้สามารถประสานทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยในการบริหารจัดการ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ จะต้องประกอบด้วย

1. คน (man) เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จต่อกิจการทั้งในแง่ของปริมาณงานและคุณภาพของงาน
2. เครื่องจักร (machine) เป็นเครื่องจักร อุปกรณ์ ที่ใช้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อขับเคลื่อนงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า
3. เงินทุน (money) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะหล่อเลี้ยงและเอื้ออำนวยให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปได้แบบไม่ติดขัด
4. วัสดุสิ่งของ (material) ถือเป็นปัจจัยที่มีมูลค่าสูง เพราะวัตถุดิบและสิ่งเหล่านี้ จะมีการจัดหามาใช้ดำเนินการผลิตตลอดเวลา

จุมพล สวัสดิการ (2520) กล่าวว่า การบริหาร คือการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปทำงานร่วมกันเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียวกัน การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพจะส่งประสิทธิผลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ถนอม พัทธราภา (2527) ได้กล่าวถึง การบริหารจัดการตามแนวของ John F. Me ว่ามีลักษณะพิเศษหรือรูปแบบพิเศษในความพยายามที่จะทำกิจกรรมต่างๆ อันได้แก่การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย (objective setting) การตัดสินใจ (decision making) การกำหนดนโยบาย (policy formation) การวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) การกระตุ้นหรือ

เร่งรัด การควบคุม (controlling) การคิดค้นเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใหม่ (innovating)

อนันต์ เกตุวงศ์ (2523) ได้กล่าวถึงการบริหารตามแนวความคิดของ Ptiffrer และ Presthus ว่าการบริหาร หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการ ส่วนใหญ่เกี่ยวกับวิธีการ เพื่อทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

อนันต์ เกตุวงศ์ (2523) อ้างถึงแนวความคิดของ Waldo เกี่ยวกับการบริหารว่า การบริหาร หมายถึงแบบหนึ่งของความพยายามของมนุษย์ร่วมกัน และเป็นความพยายามที่มีเหตุมีผลสูงมาก

ธารง ช่อไม้ทอง (2533) กล่าวถึงระบบข่าวสารที่มีผลต่อการจัดการ ซึ่งนักบริหารจะต้องมีข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็วและครบถ้วน เพื่อจะได้วางแผนและตัดสินใจได้ทันเหตุการณ์ ข้อมูลที่มีมาทั้งจากภายนอกและภายในองค์กร

ธารง ช่อไม้ทอง (2533) กล่าวถึงกระบวนการจัดการที่นำไปใช้ในหน้าที่งานธุรกิจ ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การวางแผน การจัดทรัพยากร การใช้ภาวะผู้นำ การควบคุม

เชียรไชย จิตต์แจ้ง (2533) ได้พูดถึงการจัดการตามแนวความคิดของ Frederick Taylor ซึ่งใช้หลักทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาทางการจัดการ ซึ่งเขากล่าวว่า ฝ่ายจัดการมีภาระหน้าที่ที่สำคัญ 4 ประการคือ 1) การพัฒนา ศาสตร์ในการทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์ แทนการทำงานตามวิธีที่ปฏิบัติกันมาแบบดั้งเดิม 2) การคัดเลือก ฝึกฝนพนักงานอย่างมีหลักการ 3) การสร้างความร่วมมือ ร่วมใจระหว่างพนักงานและฝ่ายจัดการ 4) การแบ่งงานระหว่างฝ่ายจัดการและพนักงานอย่างชัดเจน โดยต่างฝ่ายต่างทำงานที่ตนถนัด

เชียรไชย จิตต์แจ้ง (2533) ได้พูดถึงการจัดการการผลิต ตามแนวคิดของ Adam Smith ซึ่งพูดถึงกรณีการแบ่งงานกันทำมีข้อดี 3 ประการ คือ 1) มีการพัฒนาทักษะในการทำงานเนื่องจากการที่ต้องปฏิบัติงานซ้ำ ๆ กันบ่อย 2) ลดการเสียเวลา ในตอนที่เปลี่ยนงานจากหน้าที่หนึ่งไปทำอีกหน้าที่หนึ่ง 3) การที่พนักงานทำงานเฉพาะอย่าง ซึ่งมีขอบข่ายงานไม่กว้างนัก จะก่อให้เกิดการประดิษฐ์

เครื่องจักร หรืออุปกรณ์ใหม่ๆ สำหรับงานนั้นๆ ขึ้นมา

ประเวศ วะสี (2537) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมกับการพัฒนา ในหัวข้อ วัฒนธรรมนั้นมีส่วนช่วยการกระจายรายได้ และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ ระบุว่าให้แนวความคิดว่า การแข่งขันทางเศรษฐกิจ ต้องคิดว่าการแข่งขันที่เราเอาชนะได้ง่ายคือ แข่งขันจากจุดแข็งของเราเอง ถ้าแข่งขันในจุดแข็งของคนอื่นก็ยากที่จะชนะทุนและเทคโนโลยีไม่ใช่จุดแข็งของเรา เช่น ถ้ามีการศึกษาสำรวจให้ทราบว่า ชาวบ้านทำอะไรกันอยู่บ้าง ศึกษาวิจัยให้มีความรู้ในสิ่งนั้นๆ ดีขึ้น ทำให้สามารถดัดแปลง ปรับปรุงให้ดีขึ้น ในทางที่ชาวบ้านจะได้ประโยชน์ หรือในเรื่อง ศิลปวัตถุและศิลปกรรมก็เช่นกัน (เสื้อผ้า ; หัตถกรรมอื่น ๆ ดนตรี ภาพวาด) ถ้าสังคมไทยเห็นคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ พยายามศึกษาและพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้น ก็ให้มูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมาก เป็นต้น

สรุป จากแนวความคิดในเรื่องของการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน พอสรุปความได้ว่า การบริหารจัดการเป็นเรื่องที่สมาชิกของกลุ่ม จะต้องจัดทำหรือดำเนินการร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้จะต้องกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ การวางแผน การจัดองค์การ การเร่งรัด หรือการกระตุ้น การควบคุม และการคิดค้นเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น และการบริหารจัดการที่ดีนั้น ข้อมูล ข่าวสารต้องพร้อม ต้องทันเหตุการณ์ และนำวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เด่นๆ นำมาใช้ในการจัดการและผู้นำจะต้องจัดระบบของคนให้มีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพซึ่งปัจจัยในการบริหารงานที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม วัสดุอุปกรณ์ เงินทุน วัตถุดิบ ทรัพยากร กระบวนการผลิต และการตลาด

ผู้ศึกษาจะนำแนวความคิดในเรื่องนี้ ไปประกอบการศึกษาว่ามีผลต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอย่างไร ในเรื่ององค์ประกอบด้านการบริหารจัดการด้านการผลิต และการบริหารจัดการด้านการตลาด

2.1.5 แนวความคิดเรื่องการรวมกลุ่ม

ความหมายของกลุ่ม มีผู้ให้ความหมายไว้หลายคน ดังนี้

บุญเดิม พันรอบ (2528) กล่าวว่า กลุ่มสังคมจะมีความแตกต่างกันอยู่

3 ประเด็นคือ

1. กลุ่มมีความแตกต่างกันเรื่องระยะเวลา เช่น ระยะสั้น ระยะยาว
2. มีความแตกต่างกันในเรื่องจำนวนสมาชิก ถ้ามีจำนวนไม่มากจะมีความสัมพันธ์กันอย่างถาวร ถ้าสมาชิกมาก ความสัมพันธ์จะต้องใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เข้าร่วม

3. มีความแตกต่างกันเรื่องโครงสร้างของกลุ่ม

3.1 โครงสร้างแนวนอน (horizontal) ในกลุ่มมักจะมีความสัมพันธ์กันมาก แต่ละคนสามารถแสดงความคิดเห็นและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 โครงสร้างแนวตั้ง (vertical) มีสายการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น ในกลุ่มไม่มีความสนิทสนมกัน นอกจากนี้โครงสร้างกลุ่มยังกำหนดหน้าที่แตกต่างกัน เช่นกลุ่มเศรษฐกิจ กลุ่มการเมือง เป็นต้น

รศภา ชูพิกุลไชย (2521) อธิบายความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มคือกลุ่มจะต้องมีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการแสดงพฤติกรรมตอบโต้สัมพันธ์กันทุกกลุ่มที่เกิดขึ้นมา จะมีความสัมพันธ์กันอาจจะเป็นทางจิตใจที่มีต่อกัน หรืออาจจะเป็นทางโครงสร้าง สมาชิกของกลุ่มอาจจะประสบความขัดแย้ง หรืออาจจะมีความคิดเห็นสอดคล้องกันได้ทุกกลุ่มจะต้องมีระบบการดำเนินงานในกลุ่มจะต้องมีความสัมพันธ์กัน

ดุสิต เทพไพฑูรย์ (2530) กลุ่มจะต้องมีวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่แน่นอน สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม แนวทางการทำงานในรูปของกลุ่มและการทำกิจกรรม เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มนั่นเองจะต้องมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีการประชุมพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาคบสรรคต่างๆ มีข้อตกลงร่วมกัน มีการจัดการระบบบัญชี เอกสารต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของสมาชิก และกลุ่มจะต้องมีกิจกรรมเกิดขึ้นหลังจากมีการฝึกอบรม หากไม่มีกิจกรรมใดเกิดขึ้น จะเป็นเพียงผู้ผ่านการฝึกอบรมเท่านั้น

สรุป จากที่กล่าวมาตามแนวความคิดในเรื่องกลุ่มของแต่ละท่าน ที่กล่าวว่าข้างต้นนั้น พอสรุปได้ว่า กลุ่มจะต้องประกอบด้วยคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สมาชิก

กลุ่มมีพฤติกรรมตอบโต้สัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารกัน ได้สร้างแบบอย่างการกระทำระหว่างกันไม่ว่าจะเป็นทางด้านโครงสร้างหรือทางจิตใจ มีกิจกรรมร่วมกันเมื่อทำกิจกรรมร่วมกันนานเข้า ก็จะมีความรู้สึกผูกพันเป็นพวกเดียวกันตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และกลุ่มจะต้องประกอบด้วย

1. คณะกรรมการบริหาร
2. มีวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่แน่นอน
3. สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่มดี
4. สมาชิกกลุ่มร่วมทำกิจกรรมด้วยกัน
5. มีการจัดหรือกำหนดบทบาทหน้าที่ของกลุ่มตน

ผู้ศึกษาจะนำแนวความคิดนี้ ไปประกอบการศึกษาในเรื่ององค์ประกอบด้านภูมิหลังและการพัฒนากลุ่ม ว่าเป็นไปตามแนวความคิดนี้หรือไม่อย่างไร

เหตุผลของการรวมตัวเป็นกลุ่ม และขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่ม

พิเชษฐ มานูวงศ์ (2536) กล่าวว่า การจัดตั้งกลุ่มอาชีพนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำ หรือคณะกรรมการกลุ่ม คุณสมบัติของผู้นำที่ดี จะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ในหน้าที่ของตนและนโยบายกิจกรรมที่ตนเองบริหารงานอยู่ และต้องมีความรอบรู้ในกิจกรรมกลุ่มอื่น หรือสถานการณ์ทั่วไปด้วยเพื่อพิจารณาขยายกิจการให้ก้าวหน้าต่อไป มีความรับผิดชอบ สร้างศรัทธาให้เกิดแก่สมาชิกกลุ่ม และต้องให้ความร่วมมือ หรือประสานงานกับหน่วยงานข้างเคียงด้วย
2. สมาชิกกลุ่ม มีความสำคัญต่อการจัดตั้งกลุ่มมาก คุณสมบัติของสมาชิกที่ดี คือ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยเหตุผลของตนเอง มีความเข้าใจวัตถุประสงค์และนโยบายของกลุ่มชัดเจนปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลงโดยเคร่งครัด ซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อกลุ่ม ทั้งด้านความคิด เวลา แรงงานเพื่อให้กลุ่มดำเนินงานต่อไปได้
3. ต้องมีกิจกรรม ซึ่งสมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมนั้นต้องมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนและสมาชิกมีบทบาทหน้าที่ร่วมกัน และก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิก

4. ระเบียบข้อบังคับ เป็นเรื่องกำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกไว้พร้อม ระเบียบข้อบังคับต้องมาจากมติของสมาชิก หรือสมาชิกยอมรับ ระเบียบข้อบังคับต้องยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ทันต่อเหตุการณ์ได้ และสมาชิกสามารถปฏิบัติตามได้

อรุณ รักธรรม (2524) ได้พูดถึงการรวมกลุ่มไว้ โดยสรุปเป็นเหตุผลของการรวมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ (economic reason) บุคคลมีการรวมตัวกันเพื่อตอบสนองต่อกัน กลุ่มจะช่วยให้เขาได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือในการผลิตที่มีการจ่ายค่าจ้างในลักษณะผลผลิตของกลุ่มแล้ว เขาจะช่วยเหลือและร่วมมือกันในการสร้างผลผลิตเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงขึ้น

2. เหตุผลทางด้านสถานที่ (physical location reason) เมื่อบุคคลต่าง ๆ มาปฏิบัติงานในสถานที่ใกล้เคียงกัน หรือหน้าที่การงานที่ต้องติดต่อสัมพันธ์กันเมื่อมีโอกาสดำเนินการติดต่อสื่อสารและมีกิจกรรมร่วมกัน หากสามารถเรียนรู้อุปนิสัยกันได้ดีก็จะรวมกันเป็นกลุ่มได้

3. เหตุผลทางด้านจิตวิทยา - สังคม (socio - psychologically reson) ความต้องการได้รับการตอบสนองทางจิตภายในสังคม ความต้องการเข้าร่วมอยู่ในสังคม ความต้องการความมั่นคง ความต้องการมีสถานะที่เด่น และความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต

4. ความต้องการความมั่นคง (security reson) ความต้องมีคนอื่นที่คิดเห็นเหมือนกัน ช่วยสนับสนุนความคิด ช่วยในการเผชิญหน้ากับฝ่ายบริหารได้ หากปราศจากกลุ่มก็จะเกิดความไม่มั่นใจเลิกความคิดเสีย

5. ความต้องการมีสถานะภาพที่เด่น (esteem reson) ในสภาพแวดล้อมของสังคมและองค์กร อาจมีการยกย่องสถานะภาพใดสถานะภาพหนึ่งเป็นพิเศษ ก็จะเกิดการรวมกลุ่มของคนในสถานภาพนั้น เพื่อเสริมแรงค่านิยม และสร้างการยอมรับต่อบุคคล ในทางกลับกันอาจเกิดกลุ่มสถานภาพอื่น ๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นการสร้างดุลย์แห่งอำนาจขึ้นมา

6. ความต้องการสังคม (social reson) เป็นความต้องการที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่จะรวมตัวกันเพื่อสนองความต้องการสังคมของตนเอง กลุ่มนี้ในระยะแรกอาจไม่มีวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เมื่อถึงระยะหนึ่ง หรือมีปัจจัยมากระตุ้นก็อาจมีวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกิดขึ้นมา

7. ความต้องการความสมหวังในชีวิต (self - realization reson) ความต้องการของบุคคลในการที่จะใช้ประโยชน์จากความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของเขาเพื่อความก้าวหน้าและการพัฒนาตนเอง เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม

Gibson, Ivancevich และ Donnelly (1982) กล่าวถึงสาเหตุของการจัดตั้งกลุ่มที่เป็นทางการ และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการไว้ ดังนี้

1. จัดตั้งกลุ่มเพราะเหตุผลในเชิงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (economic reson) บุคคลที่เข้าร่วมกลุ่ม มีความเชื่อมั่นว่า ถ้ารวมตัวกันเป็นกลุ่มแล้ว จะทำให้ได้รับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากกิจกรรมที่กระทำอยู่
2. จัดตั้งขึ้นตามลักษณะความคล้ายคลึงและสิ่งดึงดูด (proximity and attraction) คือกลุ่มที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยการจัดตั้งตามคุณลักษณะทางกายภาพของบุคคล ที่มีความเหมือนคล้ายคลึงกัน และจัดตั้งตามสิ่งที่ดึงดูดให้บุคคลมารวมกลุ่มกัน เนื่องจากมีทัศนคติและแรงจูงใจบางอย่างที่คล้ายคลึงหรือเหมือนกัน
3. จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการและความพึงพอใจของมนุษย์ เช่นด้านความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการทางสังคม และความต้องการด้านชื่อเสียงเกียรติยศ

สรุป เหตุผลของการรวมกลุ่มมีเหตุผลที่ต้องการรวมกลุ่ม ดังนี้ คือเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ เหตุผลทางด้านสถานที่ ทางด้านจิตวิทยา - สังคม ความต้องการความมั่นคง ความต้องการมีสถานภาพที่เด่น ต้องการสังคม ต้องการความสมหวังในชีวิต และความพึงพอใจของตน

สำหรับขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่ม การจัดตั้งกลุ่มจะต้องประกอบด้วย ผู้นำ

สมาชิก กิจกรรม และมีกฎ ระเบียบเป็นตัวกำหนด

ผู้ศึกษาจะนำแนวความคิดนี้ไปใช้ประกอบการศึกษาว่า กลุ่มสตรีมีเหตุผลในการรวมกลุ่มและมีขั้นตอนในการจัดตั้งกลุ่มฯ ตามแนวความคิดนี้หรือไม่อย่างไร จึงทำให้กลุ่มฯ ดำรงอยู่ได้ ในการศึกษาองค์ประกอบด้านภูมิหลังและการพัฒนากลุ่ม

2.1.6 แนวความคิดเรื่องการผลิตและการจำหน่าย

กันยา กุณฑิกานนท์ (2536) กล่าวว่า การผลิตคือกิจกรรมใด ๆ ซึ่งเป็นการกระทำ เพื่อทำให้เกิดอรรถประโยชน์สูงขึ้น การตัดสินใจทำการผลิต เริ่มตั้งแต่สิ่งที่เข้าไปในกระบวนการผลิต เช่น แรงงาน แรงคน วัตถุดิบ การปฏิบัติงานของเครื่องจักร ฝ่ายจัดการ เพื่อให้ได้สิ่งที่ออกมาคือสินค้า หรือผลิตภัณฑ์

อภิรักษ์ จันตะนี (2536) ให้ความหมายการผลิต หมายถึงการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นประโยชน์เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งของ ปัจจัย 4 สินค้าและบริการ เกิดขึ้นจากการผลิตเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์

อภิรักษ์ จันตะนี (2536) ให้ความหมายทุนว่า หมายถึงเครื่องมือที่ถูกผลิตขึ้นมา เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต

สุธี นาทวรทัต (2533) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคำว่าผลิตภัณฑ์ในความหมายทางการตลาดว่า หมายถึงตัวผลิตภัณฑ์นั่นเองและองค์ประกอบอื่นที่มาช่วยเสริมคุณค่า หรือการให้บริการของสินค้า ได้แก่ ตราสินค้า หีบห่อ บรรจุภัณฑ์ และการให้บริการสืบเนื่องจากการขายที่รวมเรียกในความหมายว่า "ผลิตภัณฑ์เบ็ดเสร็จ"

ธีรารัง ข่อไม้ทอง (2533) ให้ความหมาย ตลาดไว้ว่า หมายถึงผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนหนึ่ง ซึ่งทำการซื้อขายสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง หรือหมวดใดหมวดหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่ง

ธีรารัง ข่อไม้ทอง (2533) ให้ความหมายการจัดการผลิตไว้ว่า การจัดการการผลิต หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับกระบวนการการเปลี่ยนแปลง ซึ่งใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ที่ดิน แรงงาน เงินทุนและการจัดการ เพื่อผลิตเป็นสินค้าและบริการที่ต้องการ การจัดการการผลิตจึงครอบคลุมกิจกรรมที่สำคัญหลายประการ

เช่น การวางแผนผลิต การกำหนดทำเลที่ตั้ง การวางแผนกำลังการผลิต การออกแบบระบบการผลิตและการวางแผนกระบวนการผลิต การออกแบบงาน การกำหนดมาตรฐาน และการวัดงานการผลิต การวางแผนการผลิต และการจัดตารางการผลิต การควบคุมการผลิต

ธารง ข่อไม้ทอง (2533) ได้กล่าวถึงการจัดการการตลาดว่า หมายถึงกระบวนการวางแผนและการดำเนินงาน ตามแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการ การกำหนดราคา การส่งเสริมและการจำหน่ายจ่ายแจก เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ซึ่งสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ส่วนบุคคลและวัตถุประสงค์ขององค์การ

เชาว์ รรจนแสง (2533) ให้ความหมายการตลาดว่าหมายถึงการกระทำกิจกรรมของธุรกิจที่เกี่ยวกับการผ่านสินค้าและบริการ จากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค ในระดับที่ผู้บริโภคพอใจ

เชาว์ รรจนแสง (2533) ได้กล่าวถึงการจัดการด้านการตลาดที่ดีจำเป็นต้องมีการวางแผน เพราะแผนจะช่วยให้องค์การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายการตลาด เกิดการประสานทรัพยากร ทำให้ผู้บริหารการตลาดมีความเชื่อมั่นในการบริหาร ช่วยขจัดความขัดแย้งในองค์การ ผู้บริหารสามารถตรวจสอบความสำเร็จของเป้าหมายได้

สรุป การผลิตเป็นการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นประโยชน์ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ รดยเริ่มตั้งแต่สิ่งที่เข้าไปในกระบวนการผลิต เช่น แรงงาน แรงคน วัตถุดิบ การปฏิบัติงานของเครื่องจักร ฝ่ายจัดการ เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือ ที่นำมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต การผลิตที่ดีจะต้องมีการวางแผน การออกแบบ การกำหนดมาตรฐาน การจัดตารางการผลิต และการควบคุมวัตถุดิบ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้จะนำออกไปจำหน่ายหรือไว้ใช้เองซึ่งถ้าจำหน่ายจะต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการตลาด ซึ่งเป็นการนำสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค และผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้นต้องอยู่ในระดับที่ผู้บริโภคพอใจ ดังนั้นการจัดการด้านการตลาด จะมีผลต่อการจำหน่ายสินค้ามาก

ในการศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการด้านการผลิต และการบริหารจัดการด้านการตลาด ผู้ศึกษาจะนำแนวความคิดนี้ไปประกอบการศึกษาว่า กลุ่ม ๗ มีขั้นตอนเช่นเดียวกับแนวความคิดนี้หรือไม่อย่างไร

2.1.7 แนวความคิดเรื่องผู้นำ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2515) กล่าวว่า ในการพัฒนาชุมชนนั้นสิ่งที่ขาดไม่ได้คือผู้นำ การพัฒนาชุมชนจะเริ่มต้นจากผู้นำท้องถิ่น การรื้อประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นมีคุณลักษณะหลายประการที่เป็นประโยชน์แก่องค์กลงานในระยะแรก เช่น เป็นคนมีความรู้มากกว่าคนอื่น เป็นคนที่ชาวบ้านเคารพนับถือ จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมักมีคนเอาอย่างหรือทำตาม เป็นที่พึ่งของคนอื่นเมื่อคราวมีปัญหาหรือทุกข์ และที่สำคัญ ผู้นำท้องถิ่นจะเป็นผู้พิจารณาทำความเข้าใจสิ่งแปลกๆใหม่ๆ เข้าใจง่ายและยอมรับไปปฏิบัติ งานพัฒนาชุมชนของไทยจะเริ่มด้วยการแสวงหาผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่นจะเป็นคนพวกแรกที่จะได้รับการพัฒนา

สมชัย รักวิจิตร (2514) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความเป็นผู้นำในหมู่บ้านทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย" พบว่าผู้นำที่มีพื้นฐานทางการศึกษาดี จะเป็นชาวบ้านกลุ่มเดียวที่เป็นตัวจักรริเริ่มในการพัฒนาและปรับปรุงหมู่บ้านของเขาให้เจริญ และผู้วิจัยเชื่อว่าเหตุการณ์เช่นนี้ จะปรากฏไปเรื่อยๆในอนาคต ชาวบ้านคนอื่นๆโดยทั่วไปมีความนิยมยกย่องในความสามารถทางเศรษฐกิจของผู้นำเหล่านี้ ถ้าหากว่าผู้ริเริ่มเหล่านี้ประสบความสำเร็จจากการทำงานสิ่งใหม่ๆแล้ว ชาวบ้านคนอื่นๆอีกเป็นจำนวนมากก็จะทำตาม

สภาวิจัยแห่งชาติ (2514) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ผู้นำในชนบทไทย" โดยสรุปไว้ว่า ผู้ที่จะได้รับการยกย่องนับถือเป็นผู้นำชุมชนนั้น มีคุณลักษณะ 8 ประการ คือ

1. ต้องทำตนเป็นผู้เสียสละให้ความช่วยเหลือแก่คนทั่วไปทุกกรณี
2. มีความซื่อสัตย์ พูดจริงทำจริง ไม่เอาดีแต่พูด หรือให้สัญญาลม ๆ แล้ง ๆ แบบขอไปที
3. ประกอบการทำมาหากินทางที่สุจริต ที่ชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ขยัน

ฉันจึงพอที่จะเป็นเยี่ยงอย่างอันดีแก่ชาวบ้านโดยทั่วไป

4. มีความเป็นกันเองไม่ถือตน ไม่วางตนไว้สูงจนคนอื่นเข้าไม่ถึง
5. เป็นที่พึ่งของคนทั่วไปทั้งทางวัตถุและจิตใจ
6. มีตำแหน่งหน้าที่หรือความรับผิดชอบ เช่น ครูใหญ่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

เจ้าอาวาส

7. เป็นคนเคร่งศาสนา
8. ลักษณะอื่น ๆ เช่น รอบอ้อมอารี

ทองคูณ หงส์พันธุ์ (2524) กล่าวว่า คุณลักษณะทั่วไปของผู้นำท้องถิ่นก็เหมือนกับผู้นำอื่น ๆ แต่ในการพัฒนาชุมชนนั้น ผู้นำควรมีลักษณะอื่น ๆ อีก เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. เป็นผู้นำที่มีน้ำใจที่จะพัฒนา (The will to develop) มีความมุ่งมั่นที่จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตในชุมชนให้ดียิ่งขึ้นอยู่เรื่อยๆ
2. มีความเชื่อมั่นในตนเอง และประชาชน ความเชื่อมั่นในตนเองจะนำไปสู่การพึ่งตนเอง
3. เป็นผู้ที่รักการทำงานร่วมกับประชาชน เพราะการพัฒนาชุมชนเป็นงานของชุมชน
4. เป็นผู้ที่อยากเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และยอมรับเอาแนวความคิด และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของตัวเองและชุมชนให้ดีขึ้น
5. มีลักษณะของความเป็นผู้นำ หรือประมุขศิลป์ (Leadership) และสามารถนำชุมชนให้พัฒนาสู่เป้าหมาย
6. เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
7. เป็นผู้แนะแนวทาง (guide)
8. เป็นผู้เสียสละมุ่งมั่นการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน
9. เป็นผู้ที่มีทักษะในการสื่อสาร และการถ่ายทอดความรู้ เช่น การพูด การชี้แจงการรณมนวชักจูงใจเพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทัศนคติที่ดี และมีทักษะอันพึงประสงค์

10. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการรวมกลุ่ม และพัฒนากลุ่มให้เจริญเติบโต และเคลื่อนไหวไปในทิศทางที่ต้องการ

11. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ

12. เป็นผู้ที่มีความสนใจในงานส่วนรวม (community minded)

13. เป็นผู้ที่เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลง (process of change)

14. เป็นผู้ที่มีทัศนคติแบบประชาธิปไตย และมีทักษะในกระบวนการกลุ่ม

15. เป็นผู้ที่มีความกล้าเสี่ยง กล้าได้ กล้าเสีย อย่างมีเหตุผลและรอบคอบ

16. เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมแพร่ขยายสูง ชอบนำความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ ไปเผยแพร่แก่ชาวบ้าน

17. เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

เยาวยภา เตชะคุป (2522) ได้ให้ความหมายของคำว่าผู้นำ คือบุคคลที่พยายามรวบรวมความต้องการ และประสานความคิดของสมาชิกในกลุ่มเข้าด้วยกัน ผู้นำจะมีส่วนช่วยให้กลุ่มได้บรรลุจุดมุ่งหมายในการทำงาน และดำเนินงานจนบรรลุจุดมุ่งหมายนั้น โดยวิธีการที่เหมาะสมผู้นำไม่ใช่ผู้ที่มีอำนาจสูงสุด แต่คือผู้ที่สามารถกระตุ้นให้คนทำงานร่วมกันได้

ผู้นำเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในการดำเนินงานของกลุ่ม เพราะเป็นผู้ที่สมาชิกให้ความไว้วางใจ เชื่อมั่นในตัวผู้นำ ดังนั้นผู้นำจึงต้องมีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำที่ดีจริง ๆ จึงจะนำกลุ่มสมาชิกบรรลุเป้าหมายที่ทุกคนสร้างความหวังไว้

สรุป ผู้นำเป็นตัวเริ่มต้นของการพัฒนาชุมชนหรือกลุ่ม เพราะผู้นำมีคุณลักษณะพิเศษที่เป็นประโยชน์ต่องาน ไม่ว่าจะเป็นต้องเป็นผู้เสียสละ มีความซื่อสัตย์ เป็นกันเอง เป็นที่พึ่งของคนทั่วไป ซึ่งทั้งนี้ผู้นำจะต้องมีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ และที่สำคัญผู้นำจะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นผู้นำจึงเป็นบุคคลสำคัญของกลุ่มหรือชุมชน ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มบรรลุเป้าหมายที่ทุกคนสร้างความหวังไว้ ซึ่งผู้ศึกษาจะนำแนวความคิดนี้ไปประกอบการศึกษาว่าผู้นำของกลุ่มฯ มีคุณสมบัติเช่นแนวความคิดนี้หรือไม่อย่างไร ในการศึกษาองค์ประกอบด้านภูมิหลัง และการพัฒนา

2.1.8 แนวความคิดเรื่องสวัสดิการสังคม

Walter A. Friendlander (1968) ให้ความหมาย "สวัสดิการสังคม" คือ การจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อส่งเสริมสวัสดิการสังคมโดยตรงแก่ประชาชน ในด้านความต้องการที่อยู่อาศัย ในเรื่องครอบครัวและเด็ก อนามัย การปรับสังคม การใช้เวลาว่าง มาตรฐานการครองชีพและความสัมพันธ์ทางสังคม และในส่วนด้านการบริการทางสวัสดิการสังคมให้ปฏิบัติเกี่ยวกับบุคคล กลุ่มชน ชุมชน และสังคม ซึ่งบริการเหล่านี้จะรวมถึงการดูแล การรักษา และการป้องกันด้วย

สุวรรณ เรืองยศ (2512) ให้ความหมายไว้ว่า "สวัสดิการสังคม" หมายถึงการปฏิบัติจัดทำทั้งหลายไม่ว่าโดยส่วนราชการหรือเอกชน เป็นการปฏิบัติจัดทำเพื่อช่วยเหลือบุคคล ครอบครัวกลุ่มชน และชุมชน ให้มีมาตรฐานการครองชีพ อันดี มีสุขภาพและสังคมที่น่าพึงพอใจ รดย่มุงให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้และช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมเดียวกันได้ต่อไป

เรณู รัชติติก (2523) ให้ความหมายไว้ว่า "สวัสดิการสังคม" เป็นความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วไปทุกด้าน เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม และพัฒนาบุคคล และกลุ่มต่างๆพื้นฐานในเรื่อง สวัสดิการสังคมจะต้องประกอบด้วย

1. มีหลักประกันรายได้ต่ำ
2. มีการจัดหาบ้านช่องที่พักอาศัยของประชาชน
3. มีบริการในเรื่องสุขภาพของประชาชน
4. มีระบบการประกันสังคม

สรุป จากคำนิยามที่ให้ความหมายของคำว่า "สวัสดิการสังคม" เมื่อพิจารณาแล้ว เราอาจกล่าวได้ว่า งานสวัสดิการสังคม ก็คือ กิจกรรมทั้งหลายที่ส่งเสริมสวัสดิภาพทั่วไป ให้ประชาชนมีการกินดี อยู่ดี มีความสุขนั่นเอง ซึ่งในส่วนของกลุ่มสตรีที่จะทำการศึกษานี้ ผู้ศึกษาจะนำแนวความคิดนี้ประกอบการศึกษาในเรื่ององค์ประกอบด้านสวัสดิการกลุ่มๆ ว่ากลุ่มๆ ได้จัดสวัสดิการอะไรบ้าง ให้แก่สมาชิก และสวัสดิการนั้นมีผลกระทบต่อสมาชิกตามความหมายที่นักวิจัยที่ผู้ศึกษาได้กล่าวอ้างหรือไม่อย่างไร

2.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท (A Theory of Self-reliance of Rural Community)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2534) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการพึ่งพาตนเองของชุมชนชนบทว่าการที่ชุมชนชนบทจะพึ่งพาตนเองได้ จะต้องมีการพึ่งตนเองได้ใน 5 ด้านด้วยกันคือ พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรทางธรรมชาติ พึ่งตนเองได้ทางจิตใจ และพึ่งตนเองได้ทางสังคม โดยใช้สัญลักษณ์ภาษาอังกฤษว่า TERMS

2.2.2 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ปรีดี โชติช่วงและคณะ (2536) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วมว่า ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ

- 1) โครงการที่จัดทำขึ้นนั้นจะต้องแสดงให้กลุ่มเป้าหมายเห็นว่า จะตอบสนองความต้องการของบุคคลได้อย่างแท้จริง
- 2) จะต้องให้กลุ่มเป้าหมายนั้นได้มีส่วนในการตัดสินใจการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้มากที่สุด
- 3) การตัดสินใจ หรือความคิดเห็นจะต้องเป็นของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ และไม่ได้ขัดแย้งกับความเชื่อต่างๆในชุมชนนั้น

2.2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่ม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528) กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของ Parsons ไว้ว่า

Parsons ได้ให้ข้อสมมุติเกี่ยวกับสังคมมนุษย์ว่า สังคมมีการจัดระเบียบขึ้นนั้น เนื่องจากสมาชิกในสังคมมีการสมัครใจที่จะเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆในสังคมนั้น

Parsons ได้เสนอแนวคิดว่า ผู้กระทำหมายถึงบุคคลที่มีประสบการณ์ต่างๆ

และรู้จักควบคุมสถานการณ์ มีวิธีการต่าง ๆ เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ สถานการณ์ หมายถึง เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ผู้กระทำรู้จักและมีอิทธิพลต่อการเลือกจุดหมาย และวิธีการต่าง ๆ แนวความคิดของผู้กระทำหมายถึง ค่านิยม บรรทัดฐาน และความคิดอื่นที่ผู้กระทำได้รับอิทธิพล ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินการต่าง ๆ ไปสู่จุดมุ่งหมายภายใต้สถานการณ์

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2528) กล่าวถึง ทฤษฎีการกระทำของกลุ่มตามทัศนะของ Talcott Parsons ไว้ว่า กลุ่มที่ทำหน้าที่ทางสังคม เป็นกลุ่มที่แสวงหาจุดหมายปลายทาง ซึ่งเป็นระบบการคงอยู่ของขอบเขตกลุ่ม Parsons ได้แบ่งความต้องการและความสามารถที่กลุ่มจะต้องกระทำและดำเนินการออกเป็น 4 ส่วน หรือที่เรียกว่า AGIL

1. การปรับตัว (adaptation) = A กลุ่มจะต้องสามารถปรับตัวกับสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความสมดุลย์ เมื่อทรัพยากรขาดแคลน กลุ่มจะต้องหาสิ่งใหม่มาทดแทนเพื่อการดำรงอยู่ของกลุ่ม

2. การบรรลุเป้าหมาย (Goal) = G เมื่อมีสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน จึงเป็นหน้าที่ของกลุ่มที่จะต้องแก้ปัญหา สร้างแนวคิดให้กับสมาชิก ค้นหาทรัพยากรขึ้นมาใหม่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

3. การผสมผสานหรือบูรณาการ (integration) = I กลุ่มจะต้องผสมผสานพลังส่วนย่อยอื่นๆให้เป็นหน่วยรวม เมื่อส่วนใดส่วนหนึ่งถูกทำลายส่วนอื่นๆจะต้องสามารถตรวจสอบ ป้องกันและประสานให้เข้าด้วยกัน

4. การบำรุงรักษาไว้ซึ่งแบบแผน (latency) = L ในการเผชิญปัญหาต่างๆ กลุ่มจะต้องรักษากรมวิธี มาตรฐานของกลุ่มไว้ จะต้องเสริมสร้างความสามัคคีของสมาชิกให้เข้มแข็ง

Thibaunt & Kelley (1959) จากทฤษฎีการแลกเปลี่ยน ได้มีข้อสมมุติฐานว่ากลุ่มดำรงอยู่ได้ ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วม และความพอใจของสมาชิกในกลุ่ม การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม ต้องเป็นไปในความหมายของการปรับตัว ซึ่งสมาชิกได้พยายามที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อกัน และในขณะเดียวกันกลุ่มต้องมี

ความเหนียวแน่น คือ กลุ่มมีลักษณะของความร่วมมือกัน ความเป็นมิตรกัน ความดึงดูดระหว่างบุคคล แสดงถึงความเหนียวแน่นในกลุ่ม ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อสมาชิกที่จะทำตามความคาดหวังของกลุ่ม

Cattell (1971) ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม (Group Syntality Theory) ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งส่วนแรกเกี่ยวกับมิติต่างๆของกลุ่ม และส่วนที่สองเกี่ยวกับพลวัตของบุคลิกภาพรวมของกลุ่ม

ในส่วนที่หนึ่ง ที่เกี่ยวกับมิติต่าง ๆ ของกลุ่มนั้น ประกอบด้วย

ลักษณะของประชากร หรือสมาชิกของกลุ่ม หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลแต่ละคนที่มารวมกันเข้าเป็นกลุ่ม เช่น ระดับสติปัญญา ทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ

ลักษณะของบุคลิกภาพของกลุ่มเป็นอย่างไร อาจจะได้จากพฤติกรรมที่กลุ่มแสดงออก และวิธีการตัดสินใจต่าง ๆ ของกลุ่มด้วย

ลักษณะของโครงสร้างภายในกลุ่ม หมายถึง สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม เช่น บทบาท และตำแหน่งที่สมาชิกแต่ละคนมีอยู่และข่ายการสื่อสารภายในกลุ่ม

ในส่วนที่สองเกี่ยวกับพลวัตของบุคลิกภาพของกลุ่ม Cattell กล่าวว่า รับผิดชอบแล้ว งานหรือกิจกรรมของกลุ่มอาจจะจำแนกออกเป็น 2 ชนิด คือ ชนิดแรกเป็นงานที่มุ่งรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และชนิดที่สองเป็นงานที่มุ่งเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มประสบความสำเร็จ เมื่อเป็นเช่นนี้ พลังงานของกลุ่มบางส่วนก็จะถูกใช้ไป เพื่อสร้างความสามัคคี และแก้ไขความขัดแย้งของสมาชิกในกลุ่ม พลังงานอีกส่วนหนึ่งจะนำไปใช้เพื่อทำงาน หรือปฏิบัติงานของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.2.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ

ในการศึกษาวิจัยปัจจัยที่สนับสนุน ต่อผลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสตรี

ศูนย์ฝึกอาชีพบ้านวังชัย ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำต้องศึกษาเรื่องผู้นำด้วย เพราะผู้นำมีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้นำในหมู่บ้าน และผู้นำในศูนย์ เป็นผู้ที่คอยกระตุ้นให้ชาวบ้านหรือสมาชิกศูนย์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์ เป็นบุคคลที่ชาวบ้านและสมาชิกศูนย์ไว้วางใจ ผู้นำจึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะประสานงาน ระหว่างความต้องการของสมาชิกกับบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง และเป็นตัวกลางที่จะประสานความต้องการลดความขัดแย้งในกลุ่มสมาชิก เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

บรรพต วีระชัย (2517) ได้กล่าวถึงทฤษฎีนี้โดยอ้างถึง Max Weber ซึ่งเป็นนักทฤษฎีคนหนึ่ง ซึ่งได้แบ่งผู้นำออกได้ 3 แบบคือ

1) ผู้นำแบบประเพณีนิยมหรือธรรมเนียมอำนาจ (traditional) ผู้นำประเภทนี้มักมีในสังคมเกษตรกรรม ผู้นำประเภทนี้เป็นผู้มีชาติวุฒิ (ตระกูลเก่าแก่) ในหมู่บ้าน หรือเป็นผู้อาวุโส (วัยวุฒิ)

2) ผู้นำแบบบารมีวิสัยหรือบารมีชน (charismatic) ตัวอย่างของผู้นำประเภทนี้ได้แก่ ศาสดาของศาสนา หรือผู้นำซึ่งมีบุคลิกภาพพิเศษซึ่งถือกันว่าเหนือบุคคลธรรมดา

3) ผู้นำแบบตรรก-นิติภัย (Rational - Legal) ตัวอย่างของผู้นำประเภทนี้ได้แก่ ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ข้าราชการ เป็นต้น

2.2.5 ทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจทางสังคม

แรงจูงใจเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่คาดว่าจะทำให้การทำงานของกลุ่มสมาชิกศูนย์ฝึกอาชีพบ้านวังชัย ตำบลวังชัย อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น มีประสิทธิภาพ เพราะการทำงานแบบมีแรงจูงใจ ย่อมเป็นกำลังงานการทำงานให้แก่สมาชิกให้ดำเนินกิจกรรมมาห้บรรลุจุดหมายที่กลุ่มตั้งเป้าไว้ ซึ่งความหมายของแรงจูงใจ มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2517) ได้กล่าวถึงแนวคิดของ Schachter ซึ่งกล่าวถึงสถานการณ์ที่กระตุ้นหรือเอื้ออำนวยให้บุคคลจำเป็นต้องเข้าหากันรวมกลุ่มสัมพันธ์กัน

มีดังนี้

1) ลักษณะของคนอื่น ๆ ในกลุ่ม กล่าวคือ การเข้าร่วมกลุ่มกับคนที่มิลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับตน เช่น อายุรุ่นเดียวกันนิสัยคล้ายๆกัน คนที่มีอะไรคล้ายๆกัน จะโน้มเอียงที่จะคบหาสมาคมสังสรรค์กัน อยู่รวมกลุ่มกัน

2) ความกลัว บุคคลอยู่ตามลำพังจะเกิดความกลัว สถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความกลัวจะยิ่งกระตุ้นให้คนอยากเข้าร่วมกลุ่มมากขึ้นยิ่งกว่าธรรมดา

3) การเปรียบเทียบทางสังคม ตามธรรมดาคนเราเปรียบเทียบตนเองกับบุคคลอื่นๆ อยู่เสมอ และเมื่ออยู่ในสถานการณ์ของความกลัวก็จะเปรียบเทียบกับคนอื่นว่าเขาเป็นอย่างไร เพื่อที่จะปรับตัวเข้ากับสังคม

4) การถูกแยกออกจากสังคม การทำให้โดดเดี่ยว การถูกเก็บให้อยู่ในสังคม เป็นสถานการณ์อย่างหนึ่งที่บุคคลอยู่โดดเดี่ยวเดียวดาย ใครถูกบังคับให้อยู่คนเดียวมานาน ๆ หรือถูกขังเดี่ยวอยู่นาน ๆ ดูเหมือนเป็นการลงโทษที่รุนแรง เป็นสถานการณ์ที่ทรมานจิตใจมาก ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นที่อยากจะเข้าไปอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ เมื่อคนเราถูกเก็บจากสังคม ถูกแยกให้อยู่โดดเดี่ยว จะยังทำให้เกิดความต้องการรวมกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับคนอื่นเป็นทวีคูณ

ประทุม แป้นสุวรรณ (2521) กล่าวว่า แรงจูงใจหมายถึง สิ่งกระตุ้นให้อินทรีย์กระทำพฤติกรรม ยับยั้งมิให้กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของอินทรีย์ และเป็นเครื่องชี้แนวทางพฤติกรรมนั้น จะแสดงออกด้วยแรงจูงใจ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ แรงจูงใจทางสรีระ และแรงจูงใจทางสังคม ซึ่งงานที่นี้จะกล่าวถึงแรงจูงใจทางสังคม ที่มีผลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนในสังคมด้วย

สถิต วงศ์สวรรค์ (2529) กล่าวว่า แรงจูงใจสัมพันธ์ เป็นแรงจูงใจที่ทำให้คนเราต้องการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับคนอื่นๆ ในสังคม เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับนับถือของบุคคลในสังคม แรงจูงใจชนิดนี้จะเป็นพลังกระตุ้นให้คนเรากระทำพฤติกรรม ที่จะต้องเกี่ยวกับคนในกลุ่มหรือมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ เช่น การรวมกลุ่ม การหาพวกพ้อง การพึ่งพาอาศัย การสังสรรค์กัน แรงจูงใจชนิดนี้เกิดขึ้นเนื่องจาก

มนุษย์มีสัญชาตญาณการรวมกลุ่มในระดับพื้นฐาน เพราะมนุษย์ช่วยเหลือตนเอง ไม่ได้ตั้งแต่เกิด ได้เรียนรู้ว่าเมื่ออยู่รวมกลุ่มกันแล้วจะได้รับการช่วยเหลือ และ บำบัดความต้องการ

ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจ จึงเป็นสิ่งที่ดีที่จะผลักดันให้สมาชิกของศูนย์ฯ ประพฤติปฏิบัติตนต่อสมาชิก ในลักษณะเอื้ออาทรต่อกัน เป็นที่พึ่งพิงของสมาชิกได้ ซึ่งในจุดนี้จะทำให้การพัฒนาของศูนย์ฯ ในทุกด้านเป็นไปด้วยดี สร้างผลงานและความมั่นคงให้กับศูนย์ฯ

สรุป ทฤษฎีที่กล่าวอ้างข้างต้น มีส่วนสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่มีผลต่อการ ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสตรีที่จะศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้ คือ

ทฤษฎีการรวมกลุ่ม เป็นทฤษฎีที่จะนำมาสนับสนุนการศึกษากุมิหลังและ การพัฒนากลุ่มเพราะทฤษฎีนี้จะชี้ให้เห็นถึงการปรับตัวของสมาชิกการบูรณาการของ กลุ่มการสร้างแบบแผนในการอยู่ร่วมกัน โดยวางหรือมีเป้าหมายอันเดียวกัน นอกจากนั้นทฤษฎีนี้ยังกล่าวถึงความสัมพันธ์ ระหว่างคนในกลุ่ม ว่าเกิดจากเหตุใดบ้าง ซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาในครั้งนี้

ทฤษฎีการพึ่งตนเองและทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจทางสังคม ได้นำมา สนับสนุนในการศึกษาทางด้านองค์ประกอบทางเศรษฐกิจ ที่คาดหวังว่าจะเป็น องค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ซึ่งในองค์ประกอบด้านนี้ ผู้ศึกษาได้เน้นเฉพาะในเรื่องการลดภาระหนี้สิน การปลดปล่อยหนี้สินและการมี เงินออม ทฤษฎีดังกล่าวผู้ศึกษาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา เพราะผู้ศึกษาคาดหวัง การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอยู่ได้น่าจะมาจาก แรงจูงใจในการที่จะทำให้สภาพ ชีวิตของตนดีขึ้นในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจุดใหญ่ก็คงจะมาจากการช่วยเหลือตนเอง เป็นพื้นฐาน ดังนั้นจึงได้นำทฤษฎีดังกล่าวมาเป็นพื้นฐานในการศึกษาเบื้องต้นก่อน และแม้แต่องค์ประกอบทางด้านเทคนิควิทยาและสภาวะแวดล้อม ซึ่งผู้ศึกษาคาดหวัง ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการที่ทำให้กิจกรรมของกลุ่มฯ ดำรงอยู่ได้ ยังสามารถ จะใช้ทฤษฎีทั้งสองทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น มาเป็นพื้นฐานสนับสนุนประกอบการศึกษา ได้เช่นกัน เพราะอย่างน้อยสมาชิกกลุ่มจะต้องมีความรู้พื้นฐานในกิจกรรมของกลุ่มฯ

นั้นมาก่อนแล้วบ้าง ซึ่งเป็นจุดหนึ่งของการช่วยเหลือตนเอง และมีสภาวะแวดล้อมรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นบุคคลภายนอกที่มีส่วนสัมพันธ์กับกลุ่ม เทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งวัฒนธรรมที่สังคมทั่วไปยอมรับ ที่เข้ามามีส่วนช่วยให้สมาชิกเฝ้าศึกษา และปรับเปลี่ยนการดำเนินกิจกรรมของตน เหล่านี้ล้วนใช้ทฤษฎีทั้งสองเป็นตัวสนับสนุนอ้างอิงได้

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม สามารถนำมาใช้อ้างอิงประกอบการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการด้านการตลาด องค์ประกอบด้านการบริหารและการจัดการด้านการผลิตที่ผู้ศึกษาคาดหวังว่าจะเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสตรีๆ เพราะผู้นำมีบทบาทในเรื่องของการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการตลาดหรือการผลิตก็ตาม และนอกจากนั้นการจัดการในเรื่องใดก็ตาม หากขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มแล้ว กิจกรรมนั้นๆก็จะประสบความล้มเหลวอย่างแน่นอน ผู้ศึกษาจึงได้นำทฤษฎีทั้งสองนี้มาเป็นตัวช่วยสนับสนุนในการศึกษาในครั้งนี้

ดังนั้น ทฤษฎีทั้งหมดที่นำมาประกอบการศึกษาในครั้งนี้ จึงมีส่วนสัมพันธ์กับองค์ประกอบที่จะทำการศึกษา ทั้งนี้ตามที่กล่าวข้างต้น

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาของ กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530) ศึกษาถึงการพึ่งตนเองศักยภาพในการพัฒนาของชนบท พบว่าการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองของชาวบ้านในชนบทของสภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย เพื่อพัฒนาชาวบ้านให้สามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้ในเรื่องปัจจัย 4 ได้แก่ ข้าว ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม และกลุ่มชาวบ้านมีระดับรายได้เพียงพอที่จะนำเอาส่วนเกินมาใช้ในการจัดการกลุ่ม หรือขยายไปสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ เป็นต้นนอกเหนือไปจากความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจแล้ว การนำกิจกรรมของศูนย์สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย เพื่อพัฒนาร่วมกับชาวบ้านยังก่อให้เกิดผลกระทบ ทางด้านอำนาจการตัดสินใจ การรวมกลุ่ม ความสามัคคีระหว่างคนในระดับเดียวกัน

ตลอดจนการรื้อฟื้นคุณค่าที่ดีที่มีอยู่ในวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน และการเห็นคุณค่าในหลักศาสนาโดยภาพรวมแล้วนั้นทางด้านเศรษฐกิจเป็นที่น่าพอใจ แต่อีกสิ่งหนึ่งที่สภาทอลิกได้เสนอแนะไว้คือ จะพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจให้มั่นคงนั้น จะต้องมีการก่อตั้ง และพัฒนาองค์กรชาวบ้าน ให้มีปริมาณมากขึ้นและมีความเข้มแข็ง ทั้งนี้เพราะองค์กรที่มีลักษณะเป็นของชาวบ้าน ดำเนินการโดยชาวบ้าน และเพื่อนำผลประโยชน์ให้แก่ชาวบ้านนั้น เป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานสำหรับรองรับความสามารถที่จะพึ่งตนเองของประชาชน

จากผลการศึกษาของ วิเชียร ชิวพิมาย และคณะ (2531-2533) ศึกษาถึงการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน : เทคนิคการดำเนินการแบบครบวงจรผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบที่จะก่อให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาแบบครบวงจรในหมู่บ้าน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบคือ

(1) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับคน ซึ่งเป็นผู้นำและคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ และมีภาวะผู้นำในการดำเนินการพัฒนา

(2) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร ทั้งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรธรรมชาติ จะต้องใช้อย่างฉลาดและอย่างมีประสิทธิภาพ

(3) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับสังคมองค์กรทางสังคมในหมู่บ้าน จะต้องจัดตั้งและดำเนินการเพื่อสร้างพลังในการพัฒนา ซึ่งหมายถึงร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมกันแก้ปัญหา อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี องค์กรเพื่อการพัฒนาของหมู่บ้านจะต้องรู้เข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อก่อให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาในหมู่บ้านอย่างเหมาะสม

(5) องค์ประกอบที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับการผลิต การจัดการ และการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการศึกษาของ สุนิสิต สุขิตานนท์ และคณะ (2533-2535) ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเอง : ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่ม

เลี้ยงไหม บ้านนางาม ตำบลนางาม อำเภอหนองแสง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา มีดังนี้

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมและเป็นอุปสรรคต่อการเข้าไป มีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนา แยกออกเป็นปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยี และปัจจัยด้านจิตวิทยา-สังคม
 2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพสมรสสัดทำให้มีความคล่องตัวในการทำงานส่วนรวมมากกว่าผู้ที่แต่งงานแล้ว บุคลิกภาพเป็นผู้ที่มีความคล่องแคล่วมีความตั้งใจจริงในการทำงาน มีความคุ้นเคยเป็นส่วนตัวกับประธานกลุ่ม ทักษะความรู้เดิมคือในครอบครัวเคยเลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมืองมาก่อน การรับรู้ต่อกลุ่มและทัศนคติต่อกลุ่ม ถ้าเป็นทางบวกก็จะเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มด้วย
 3. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ขนาดที่ดินถือครอง จำนวนแรงงานหลักในครอบครัวและเงินทุน ซึ่งมีส่วนสนับสนุนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มมาก
 4. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยี เช่น การทำความสะอาดโรงเลี้ยงไหม ด้วยสารเคมี การเน้นเรื่องความปลอดภัยเพื่อป้องกันเชื้อโรค ซึ่งขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริงของการดำรงชีวิตชาวชนบทเรื่องตลาดต้องพึ่งพิงระบบตลาดภายนอกคือบริษัทเอกชน
 5. ปัจจัยด้านจิตวิทยา-สังคม ได้รับการยอมรับจากชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้มีการดำรงสภาพดังกล่าวจึงนำไปสู่การผลักดันให้สมาชิกร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน และชูศรี มณีพฤษ (2524) ทำการวิจัยเรื่อง เกษตรกรกับการมีส่วนร่วมในสหกรณ์การเกษตรผลสรุปว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มมีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัจจัยทางโครงสร้างองค์กร ระบบการบริหารและการจัดการ
- กรมพัฒนาชุมชน (2524) ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมของสตรีชนบท สรุปได้ว่าในทางเศรษฐกิจนั้น สตรีชนบทมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตทั้งในครัวเรือนและเกษตรกรรมมานานแล้ว โดยเฉพาะด้านแรงงาน ส่วนในด้านสังคมนั้นสตรีมีส่วนร่วมน้อยมาก เพราะมีข้อจำกัดด้าน

ค่านิยม ความเชื่อดั้งเดิม และถ้าจะมีก็เป็นลักษณะการกระตุ้นจากทางราชการ ผู้นำชุมชน ในด้านการพัฒนาชนบทสตรีจะมีส่วนร่วมในด้านแรงงาน งานบุญ ประเพณีและร่วมพัฒนาสาธารณสมบัติอยู่แล้ว

อุทัย ดุลยเกษม (2529) วิจัยเรื่อง ปัจจัยบุคคลกับการพึ่งตนเอง พบว่า เจ็อนใจต่างๆที่เกือหนุภาวะการพึ่งตนเองของแต่ละบุคคลคือ เจ็อนใจต่าง ๆ เช่น การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน มีทุน แรงงาน แบบแผนการผลิตที่ผสมผสาน การผลิตเพื่อบริโภคมาใช้เพื่อขายการจัดการที่เป็นระบบการรู้เท่าทันสภาพการณ์ภายนอก ความรู้ ในกิจกรรมที่ทำ การมีความมุ่งมั่นพยายาม แบบแผนการดำรงชีวิต และการตั้ง กลุ่มต่างๆ และยังพบว่าเจ็อนใจที่ช่วยเกือกูลการพึ่งตนเอง คือเจ็อนใจทาง เศรษฐกิจเป็นสำคัญ ส่วนเจ็อนใจทางวัฒนธรรมและวิธีการคิดยังไม่ชัดเจน แต่ เจ็อนใจทางเศรษฐกิจอย่างเดียวยังไม่พอต้องมีเจ็อนใจอื่นๆด้วยจึงจะพึ่งตนเองได้

นภา ชมไพบูลย์ (2529) วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ของกลุ่มเกษตรกร พบว่า ด้านรูปแบบการมีส่วนร่วมนั้น สมาชิกมีส่วนร่วมในขั้นรับ ผลประโยชน์มากกว่าขั้นตัดสินใจ ส่วนน้อยที่มีส่วนแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ ส่วนใหญ่จะเป็นประธานกลุ่ม ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นไปในรูปของตัวแทนกลุ่มจาก เบื้องบนสู่เบื้องล่าง ช่องทางการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่เป็นทางการ คือการประชุม และที่ไม่เป็นทางการคือ การพูดคุยส่วนตัว การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มยังมีข้อ จำกัดอยู่คือปัจจัยทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมือง และ ประวัติศาสตร์ การที่กลุ่มดำรงอยู่ได้เกิดจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ปัจจัยภายนอกได้แก่ ความสัมพันธ์กับกลุ่มเกษตรกรอื่นๆ การสนับสนุนของ องค์กรเอกชนและสถาบันการศึกษาที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2530) ได้ทำการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับ การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท ผลสรุปได้ว่า การที่ประชาชน ในชนบทจะพึ่งตนเองได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ขีดความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ต้องสร้างให้ เข้มแข็ง มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากร

จิตใจและสังคม ส่วนปัจจัยภายนอกคืออิทธิพลจากเมือง จากภาครัฐบาลและเอกชน เป็นปัจจัยเงื่อนไขที่จะต้องเอื้ออำนวยต่อชุมชน ที่จะสร้างขีดความสามารถให้แก่ ชุมชนในการพึ่งตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่ากลยุทธ์เพื่อการพึ่งตนเองของชาวชนบท ประกอบด้วยการมีองค์กรชาวบ้าน มีกิจกรรมที่เหมาะสม การได้รับการสนับสนุน จากภายนอก และขนาดของชุมชนที่เหมาะสมและเข้มแข็ง

กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530) ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบท โดยผ่านองค์กรเพื่อการช่วยเหลือ ตนเอง ผลการวิจัยพบว่า การที่ประชาชนจะพึ่งตนเองได้นั้น ต้องมีการกระตุ้นให้ เกิดและพัฒนาองค์กรชาวบ้าน ให้มีคุณภาพและปริมาณในลักษณะที่เป็นของชาวบ้าน ดำเนินการเอง และปัจจัยที่ทำให้เกิดการพึ่งตนเองคือ การจัดตั้งองค์กรที่ทำ กิจกรรมร่วมกันและการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุก ๆ คนในกลุ่ม กลุ่มต้องมีหลาย ๆ กิจกรรม มีสมาชิกมาก ต้องมีการอบรมสมาชิก กลุ่มขนาดเล็กสมาชิกจะสัมพันธ์กันดี ตอบสนองต่อสมาชิกได้ดี แต่กลุ่มใหญ่มีอำนาจในการต่อรองสูงและมีทุนมาก

นิตยา บุญทวี (2531) วิจัยเรื่อง ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่มี อิทธิพลต่อการตัดสินใจในภาคเกษตรกรรม ในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสตรี พบ ว่าสตรีเข้าร่วมกิจกรรมในระดับต่ำ เนื่องจาก

1. โครงการพัฒนาสตรีไม่สอดคล้องกับความเป็นอยู่และความต้องการของ สตรีภาคเกษตรกรรมในชุมชน

2. เจ้าหน้าที่ไม่ได้ใช้หลักการพัฒนาชุมชน ทำงานตามระบบราชการ ทำให้สตรีไม่เห็นความจำเป็นในการพัฒนาตนเอง ผู้นำไม่เข้าใจหลักการพัฒนาชุมชน ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการพัฒนาสตรี เป็นเพียงรับนโยบาย ไปดำเนินการตามสั่งการ จึงไม่อาจชักนำให้สตรีเข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาสตรีได้

3. สภาพสังคมและวัฒนธรรมกำหนดสตรีในชุมชน ต้องการกิจกรรมพัฒนา อาชีพและรายได้ที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่มากกว่ากิจกรรมที่เน้นความเป็นแม่บ้าน

4. ตัวสตรีเองมีข้อจำกัดในเรื่องการศึกษาต่ำ การรับข้อมูลข่าวสารน้อย สภาพครอบครัวที่ยากจน ไม่มีเวลา ต้องดิ้นรนเพื่อประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว

ประดิษฐ์ ชาสมบัติ (2527) เป็นรายงานการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมนอก การเกษตรในหมู่บ้าน ชี้ให้เห็นถึงประเภทของกิจกรรมตลอดจนช่องทางที่จะขยาย อุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมในหมู่บ้านมีหลายประเภท ลักษณะและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ แตกต่างกันไปตามแต่ฝีมือที่ผลิต เช่น ผ้าฝ้าย เครื่องจักสาน ฯลฯ

ลักษณะการประกอบการ เป็นกิจกรรมรับจ้างเหมาของครัวเรือน ดำเนินการโดยสมาชิกในครัวเรือน การประกอบกิจกรรมบางอย่างมีลักษณะร่วมกัน ทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานร่วมกันแล้วแบ่งผลผลิตกัน

ลักษณะการผลิต เป็นการผลิตเพื่อการค้าเป็นส่วนใหญ่

ผู้ทำงานในอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ในหมู่บ้านได้รับการเรียนรู้ฝึกฝน จากการทำงานในครัวเรือน และมีความชำนาญจากประสบการณ์ในท้องถิ่นที่ บรรพบุรุษเคยทำมา จึงปรากฏว่าความสามารถและความชำนาญมีจำกัด

วัตถุดิบ อุตสาหกรรมในหมู่บ้านจะอาศัยวัตถุดิบจากการเกษตร เป็นสำคัญ จากการซื้อขายมากกว่าที่จะปลูกเอง หรือหาได้จากธรรมชาติ

เครื่องมือ อุปกรณ์และเงินทุน เป็นเครื่องมือแบบง่ายๆ ผลิตขึ้นในท้องถิ่น และใช้สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน เงินทุนเพื่อการผลิตส่วนใหญ่ได้จากเงินทุนหมุน เวียนจากการขายผลผลิต

เรณู คุปต์ยธิ์เยียร และคณะ (2534) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การทอผ้า พื้นเมืองของสตรีชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : การศึกษาในมิติทางด้าน วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ และได้พบว่า การทอผ้าพื้นเมืองถือว่าเป็นวัฒนธรรม พื้นบ้านแต่ดั้งเดิมของชาวบ้าน การถ่ายทอดวิธีการทอผ้า เป็นกระบวนการเรียนรู้ ทางสังคม พร้อมกับการปลูกฝังระบบวิถีชีวิต การดำเนินชีวิตอันดีงามให้แก่ลูกหลาน เพื่อปฏิบัติสืบทอดกัน ทั้งองค์กรของรัฐบาลและเอกชนได้เห็นความจำเป็นในการ ส่งเสริมการตั้งกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองเพื่อขายขึ้น เนื่องจากกิจกรรมกลุ่มที่มีเป้าหมาย ด้านรายได้ที่เป็นประโยชน์นี้ ทำให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีความตื่นตัวที่จะ แสวงหาความรู้และประสบการณ์ ที่จะทำให้สามารถสนองความต้องการทางด้าน

ตลาด มีการปรับเปลี่ยนการผลิตให้สอดคล้องในเชิงการตลาด ซึ่งปรากฏการณ์
เช่นนี้ ทำให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีลักษณะที่แตกต่างจากชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไป
ที่รับจ้างนายทุนทอดผ้าไปเรื่อย ๆ โดยไม่ต้องสนใจผู้รู้ในเรื่องการจัดการการ
วางแผน การตลาดและการขาย และการเพิ่มพูนความรู้ เช่น การจัดทำบัญชี
การจัดสีสรรบนผืนผ้า และการแปรรูป เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการพัฒนาบุคคล
ในกลุ่ม ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างสมาชิกในกลุ่มกับชาวบ้านโดยทั่วไป

กรณีศึกษา ชุมติ (2524) ทำการวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมของประชาชน
ที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง
อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี" ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมโดย
การประชุมเป็นแบบที่สมาชิกมีส่วนร่วมมากที่สุดถึงร้อยละ 85.94 รองลงมาเป็น
แบบร่วมออกแรง ร่วมแบบชักชวน ร่วมแบบออกเงิน ร่วมเป็นผู้ริเริ่ม ร่วมเป็นผู้นำ
ร่วมเป็นคณะกรรมการ และร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ ตามลำดับ

สิ่งที่ชักจูงสมาชิกกลุ่มให้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ ได้แก่ความ
ต้องการที่จะได้รับความรู้เพิ่มขึ้นในการประกอบอาชีพ รองลงมาได้แก่ความต้องการ
การที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยการเพิ่มผลผลิต และเกียรติตามลำดับ ส่วนปัจจัยอื่นๆ
อันได้แก่ ความต้องการที่จะมีอาชีพใหม่ ๆ การมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนสมาชิก
ความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือในการจำหน่ายผลผลิต การได้รับการชักจูง
จากเพื่อนสมาชิก ความต้องการที่จะซื้อวัสดุที่ใช้ในการประกอบอาชีพในราคาถูก
ความต้องการเงินทุน และการมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ล้วนเป็นปัจจัยจูงใจ
ที่ทำให้สมาชิกกลุ่มตัวแทน เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการทั้งสิ้น แต่มีอัตราที่น้อยกว่า
สิ่งจูงใจ 3 สิ่งดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในโครงการต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจจะมีมาก
หรือน้อยก็ตามไม่เกี่ยวข้องกับอายุของสมาชิกแต่อย่างใด

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในโครงการต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจนั้นมีความ
เกี่ยวข้องกับเพศของสมาชิกโดย เพศหญิง เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่า
เพศชาย

จอ่าน วุฒิกรรมรักษา (2526) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท" ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า

สถานภาพทางเศรษฐกิจไม่เข้าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน แต่มีผลต่อปริมาณการเข้ามามีส่วนร่วม ผู้มีเศรษฐกิจดีกว่าเข้ามามีส่วนร่วมทุกครั้งมากกว่าผู้มีเศรษฐกิจด้อยกว่า

สถานภาพทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนคือ ผู้นำท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนธรรมดาทั่วไป

ความแตกต่างกันในเรื่องเพศ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน คือ เพศชายเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง

ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่ ความต้องการความสะดวกสบายในการคมนาคมขนส่ง รองลงมาคือต้องการพัฒนาหมู่บ้าน ต้องการมีงานทำ

บุคคลที่ชักจูงเข้ามามีส่วนร่วมได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สาเหตุที่ไม่ได้เข้าร่วม เพราะมีงานอื่นทำอยู่แล้ว ไม่มีเวลา ไม่มีว่าง มีธุรกิจงานครอบครัว

ส่วนในด้านขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ประชาชนเข้าร่วมในขั้นตอนการมากที่สุด รองลงมาคือขึ้นติดตามผลงานและขึ้นกำหนดความต้องการในขั้นตอนการและขึ้นติดตามผลงานนั้น ประชาชนเข้าร่วมออกแรงมากที่สุด รองลงมาคือร่วมออกเงิน วัสดุ และร่วมเป็นกรรมการ รดอยมีปริมาณการเข้าร่วมทุกครั้งมากที่สุด ส่วนในขั้นกำหนดความต้องการประชาชนเข้าร่วมประชุมทุกครั้งมากที่สุด รองลงมาคือ แสดงความคิดเห็น

สุจินต์ ดาววิระกุล (2527) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศ การประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปีพ.ศ. 2527"

ผลการวิจัยพบว่า

ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมมากที่สุด ส่วนการมีส่วนร่วมในการสละแรงงาน ในการสละเงิน ในการเป็นผู้ชักชวนเพื่อนบ้าน ในการสละวัสดุอุปกรณ์ ในการติดตามผลการดำเนินงาน ในการเป็นผู้ประสานงาน ในการเป็นผู้รับผิดชอบหรือควบคุมการดำเนินงาน และในการแสดงความคิดเห็น น้อยลงมาตามลำดับ

ทางด้านปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมพบว่า

ปัจจัยทางด้านบุคคลอันได้แก่ ตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน การรู้สึกรู้ว่าตัวเองมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน และการมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน ส่วนอายุและเพศ ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการฯ

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อันได้แก่ อาชีพ รายได้ และการเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการฯ

ปัจจัยทางด้านสังคม อันได้แก่ ความต้องการเกียรติ และการได้รับการชักชวนจากกรรมการหมู่บ้าน เพื่อนบ้าน นายอำเภอ และพัฒนาการอำเภอ มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการฯ ส่วนความคาดหวังต่อรางวัลการประกวดหมู่บ้าน และความต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้าน ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน

2.4 กรอบแนวความคิดในการศึกษา

การศึกษาถึงเรื่ององค์ประกอบที่มีผลต่อกิจกรรมของกลุ่มสตรีศูนย์ฝึกออาชีพ บ้านวังชัยตำบลวังชัย อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น จะได้ศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อกิจกรรมของกลุ่มดังนี้คือ ภูมิหลังและการพัฒนาการของกลุ่ม องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ องค์ประกอบทางด้านการบริหารและการจัดการด้านการผลิต องค์ประกอบทางด้านการบริหารจัดการด้านการตลาด องค์ประกอบทางด้านสภาวะแวดล้อม และองค์ประกอบด้านสวัสดิการของกลุ่มฯ

1. ศึกษาภูมิหลังและการพัฒนาของกลุ่ม หมายถึงการศึกษาประวัติความเป็นมาและกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มตั้งแต่ ก่อนเข้าร่วมโครงการ จนกระทั่งเข้าร่วมโครงการ ผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มมาใช้ในการศึกษาถึงภูมิหลังความเป็นมา สาเหตุแห่งการรวมกลุ่มโครงสร้างของกลุ่มความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้กลุ่มดำรงอยู่ อันเป็นกระบวนการพัฒนาให้กลุ่มอยู่รอด มากำหนดเป็นกรอบแนวความคิดภูมิหลังและการพัฒนาของกลุ่ม ซึ่งเป็นองค์ประกอบอันหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสตรีฯ บุญเติม พันรอน (2528) ได้กล่าวถึงลักษณะความแตกต่างของกลุ่มออกเป็น 3 ประเด็น คือ (1) ความแตกต่างในเรื่องของระยะเวลา (2) แตกต่างในเรื่องของจำนวนสมาชิก และ (3) แตกต่างในเรื่องของโครงสร้างของกลุ่ม โรสกา ภูมิกุลชัย (2521) ได้อธิบายความหมายของกลุ่ม และกล่าวว่ากลุ่มจะต้องมีระบบ และดำเนินงานในกลุ่มจะต้องมีความสัมพันธ์กัน ดุสิต เทพไพฑูรย์ (2530) ได้กล่าวถึงกลุ่มว่า จะต้องมียัตถุประสงค์ของกลุ่ม มีแนวทางการดำเนินกิจกรรม มีการแก้ไขปัญหาอุปสรรคภายในกลุ่มร่วมกันของสมาชิก มีการจัดระบบบัญชีเอกสารต่าง ๆ พิเชษฐ์ มนูญวงศ์ (2536) กล่าวถึงการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้ คือ (1) ผู้นำ ต้องมีความคิดริเริ่ม รู้ในหน้าที่ของตนและนโยบายที่ตนบริหารงานอยู่ และต้องมีความรอบรู้ในกิจกรรมกลุ่มอื่นหรือสถานการณ์ทั่วไปด้วย เพื่อพิจารณาขยายกิจการให้ก้าวหน้าต่อไปมีความรับผิดชอบ (2) สมาชิกกลุ่มต้องเข้าเป็นสมาชิก

ด้วยความสมัครใจ มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ และนโยบายกลุ่มชัดเจน ปฏิบัติตามระเบียบข้อตกลง ซื่อสัตย์ เสียสละ (3) ต้องมีกิจกรรม สมาชิกต้องมีส่วนร่วม (4) ระเบียบข้อบังคับเป็นตัวกำหนดแนวทางการดำเนินงาน อรุณ รักธรรม (2524) พูดถึงการรวมกลุ่มด้วยเหตุผล (1) ทางเศรษฐกิจ (2) ด้านสถานที่ (3) ด้านจิตวิทยา สังคม (4) ความต้องการความมั่นคง (5) ความต้องการมีกายภาพที่เด่น (6) ความต้องการสังคม (7) ความต้องการความสมหวังในชีวิต Gibson Ivancevich และ Donnelly (1982) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการจัดตั้งกลุ่มทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ซึ่งมีสาเหตุจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เหตุผลความคล้ายคลึง และสิ่งดึงดูด และเหตุผลของการสนองความต้องการ และความพึงพอใจของคน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2525) ได้กล่าวถึงทฤษฎีของ Parsons ว่าด้วยการกระทำของกลุ่ม ว่ากลุ่มทำหน้าที่ทางสังคม แสวงหาจุดหมายปลายทาง เพื่อความคงอยู่ของกลุ่ม ซึ่ง Parsons ได้แบ่งความต้องการและความสามารถที่กลุ่มจะต้องกระทำ และดำเนินการออกเป็น 4 ส่วน หรือที่เรียกว่า AGIL Thibaut & Kelly (1959) พูดถึงกลุ่มต้องอยู่ได้ ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมความพอใจของสมาชิก และ Gattell (1971) ทฤษฎีบุคลิกภาพของกลุ่ม ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ได้แก่ส่วนที่หนึ่งเกี่ยวกับมิติต่าง ๆ ของกลุ่ม ประกอบด้วยลักษณะของประชากรหรือสมาชิกกลุ่ม เช่น ระดับสติปัญญา ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ ลักษณะบุคลิกภาพของกลุ่มอาจจะได้จากพฤติกรรมที่กลุ่มแสดงออก และวิธีการตัดสินใจต่างๆ ของกลุ่มและลักษณะโครงสร้างภายในกลุ่ม ส่วนที่สองเกี่ยวกับพลวัตของบุคลิกภาพกลุ่ม ซึ่งมุ่งรักษาความสัมพันธ์ของสมาชิก และเสริมสร้างความสำเร็จให้กับกลุ่ม กาญจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพึ่งตนเองของชาวบ้านโดยเน้นที่ปัจจัย 4 ทั้งนี้โดยให้แง่คิดในการพัฒนาเศรษฐกิจว่า จะมั่นคงได้จะต้องมีการก่อตั้งและพัฒนาองค์กรชาวบ้าน ให้มีการรวมกลุ่มและมีความเข้มแข็ง และกิจกรรมจะต้องดำเนินการโดยกลุ่มเอง วิเชียร ชิวพินาย และคณะ (2530-2533) ได้ศึกษาถึงการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน โดยเน้นเทคนิคการดำเนินการแบบครบวงจร ซึ่งพบ

ว่าองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งคือกลุ่มชนนั้นต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนร่วมแก้ปัญหา สุนิสิต สุจิตานนท์ และคณะ (2533-2535) ได้ศึกษาถึงปัจจัยของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสตรี และกล่าวถึงบทบาทและกระบวนการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนา เริ่มต้นจากการกระตุ้นจากภายนอกคือเจ้าหน้าที่ของรัฐ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ และชูศรี มณีพฤษย์ (2524) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีความสำคัญต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ดร.นิตริทิพย์ นาคสุภา (2529) พูดถึงการพึ่งตนเอง จะต้องมีการรวมกลุ่มอยู่ด้วย และกล่าวถึงลักษณะทางด้านประวัติศาสตร์ของเรา ช่วยให้เกิดถึงแนวทางการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ กรมพัฒนาชุมชน (2524) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมสตรีชนบท จะอยู่ที่การกระตุ้นจากทางราชการผู้นำชุมชน นภา ชมไพบูลย์ (2529) กล่าวว่า การรวมกลุ่มเกิดขึ้น เพราะต้องการรับผลประโยชน์มากกว่าขั้นตัดสินใจ นิตยา บุญทวี (2531) กล่าวถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมกำหนดสตรีในชุมชนต้องการกิจกรรมพัฒนาอาชีพ และรายได้ที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่มากกว่ากิจกรรมที่เน้นความเป็นแม่บ้าน กรรณิกา ชมดี (2524) กล่าวถึงการรวมกลุ่มว่า เกิดจากต้องการรับความรู้เพิ่มในการประกอบอาชีพ รายได้การมีเกียรติสังคมยอมรับ และการรวมกลุ่มไม่เกี่ยวกับอายุ และการมีส่วนร่วมในโครงการทางด้านเศรษฐกิจ เพศหญิงมีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าเพศชาย ดวงเดือน พันธุมนาวัน (2517) กล่าวถึงการรวมกลุ่มกันได้ในกลุ่มหนึ่ง ๆ นั้น สมาชิกต้องมีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน เช่น อายุรุ่นเดียวกัน นิสัยคล้ายกัน คนที่มีอะไรคล้ายกันจะนิยมเอียงที่จะคบหาสมาคมสังสรรค์กัน อยู่รวมกลุ่มกัน

2. องค์ประกอบทางเศรษฐกิจ หมายถึง ส่วนหลักค้ำให้สมาชิกศูนย์ฯรวมกลุ่มกัน ดำเนินกิจกรรมแบบต่อเนื่องและมั่นคง ซึ่งในที่นี้หมายถึง การมีเงินออม การลดรายจ่ายและการปลดปล่อยหนี้สินในครัวเรือนให้หมดสิ้นไปหรือเหลือน้อยลงผู้ศึกษาได้นำแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ มาใช้ในการศึกษาดังนี้ ปรีดี รัชติช่วง (2536) ได้กล่าวถึงปัจจัยการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

งานชนบท ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการออมก็คือ ต้องปรับค่านิยมของกลุ่มอย่าให้เกิดหรือต้องเหนียวรั้งความต้องการไม่ให้มีมากเกินไป จำกัดการถูกล่อลวงทางเทคโนโลยี โดยพัฒนาจิตใจให้อยู่ในกรอบของคุณธรรม การให้ทรัพยากรในการผลิต ต้องใช้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นสำคัญ กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ (2530) ได้กล่าวถึงการพึ่งตนเองในส่วนกิจกรรมทั้งหลายที่กระทำโดยปัจเจกชนและครัวเรือนกระทำกันเพื่อให้บรรลุถึงการมีหลักประกันของการดำรงชีพของเขา โดยเฉพาะในเรื่องปัจจัยสี่ หากมีส่วนเหลือจึงนำไปใช้จัดการกลุ่มหรือขยายไปสู่กิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น ๆ พัฒน์ สุจำนงค์ และคณะ ได้เสนอแนวความคิดในการพัฒนาชนบท ซึ่งเกี่ยวกับการออมอยู่ตรงที่พัฒนาคนให้ช่วยเหลือตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาให้คนอื่นช่วยเหลือ อรุณ รักธรรม (2524) ได้พูดถึงการรวมกลุ่มเพื่อตอบสนองต่อกัน กลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือในการผลิตที่มีการจ่ายค่าจ้างในลักษณะผลผลิตของกลุ่มแล้ว เขาจะช่วยและร่วมมือในการสร้างผลผลิตเพิ่มขึ้นเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนสูงขึ้น วิเชียร ชิวพิมาย และคณะ (2531-2533) ได้ศึกษาการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน เป็นการศึกษาเทคนิคการดำเนินการแบบครบวงจร ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการดำเนินการ ที่ให้ได้ผล ในกรณีการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ว่า การใช้ปัจจัยในการผลิตจะต้องใช้อย่างฉลาดและอย่างมีประสิทธิภาพ อุทัย ดุลย์เกษม (2529) วิจัยเรื่องปัจเจกบุคคลกับการพึ่งตนเอง ระบุว่าเงื่อนไขที่เกื้อหนุนภาวะการพึ่งตนเองของแต่ละบุคคลที่จะช่วยลดรายจ่ายก็คือ การผลิตเพื่อบริโภคมิใช่เพื่อขาย จุมพล สวัสดิยากร (2520) กล่าวว่า การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพจะส่งประสิทธิผลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

3. องค์ประกอบทางด้านการบริหารและการจัดการด้านการผลิต หมายถึงการดำเนินการของศูนย์ฯ เกี่ยวกับการผลิตสินค้าออกสู่ตลาด ทั้งนี้เป็นไปตามแผนงานของศูนย์ฯ ที่กำหนดไว้ อันเป็นแนวทางการตัดสินใจ ในการผลิตออกสู่ตลาด รวมถึงการคิดค้นปรับปรุงการผลิตสินค้าให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยใน

การผลิต อันประกอบด้วย สมาชิกศูนย์ฯ อุปกรณ์การผลิต วัตถุดิบทุน โดยผ่านกระบวนการผลิต ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นผลแห่งการที่จะทำให้สมาชิกสามารถมีรายได้สูงขึ้นกว่าเดิม ทำให้พึ่งพาตนเองในเชิงเศรษฐกิจของตนเองได้ ผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดเป็นกรอบแนวความคิดในเรื่องนี้ ดังนี้

นราศรี วัฒนขกุล (2525) ได้กล่าวว่าการบริหารจัดการ หมายถึง ความพยายามของบุคคลร่วมกันที่จะทำกิจกรรมใดๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ รัชชัย สันติวงษ์ (2531) กล่าวถึงการบริหารจัดการที่ดี ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่จัดการให้ระบบงานและระบบคนสามารถประสานทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้โดยอาศัยปัจจัยการบริหารซึ่งได้แก่ 4 M. จุมพล สวัสดิยากร (2520) ระบุว่า การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ จะส่งประสิทธิผลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ถนอม พัทธราภา (2527) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการตามแนวของ John F. Me ว่า ความพยายามที่จะทำกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์โดยจะต้องมีการกำหนดนโยบายมีการวางแผน การจัดองค์การ การควบคุมกระตุ้นเร่งรัดการคิดค้นปรับปรุง และการตัดสินใจ เป็นองค์ประกอบ กันยา กุญฑิกานุญ (2536) ระบุว่า การผลิตคือ กิจกรรมใดๆซึ่งเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การตัดสินใจทำการผลิตเริ่มตั้งแต่ สิ่งที่เข้าไปในกระบวนการผลิต เช่นแรงงาน แรงคน วัตถุดิบ การปฏิบัติงานของเครื่องจักร ฝ่ายจัดการ เพื่อให้ได้สิ่งทีออกมาก็คือ ผลิตภัณฑ์ จันตะนี (2536) ให้ความหมายการผลิตว่าเป็นการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นประโยชน์สนองความต้องการของมนุษย์ ปรีดี โชติช่วง (2536) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วมซึ่งทุกคนในกลุ่มร่วมตัดสินใจในการจัดการ วิเชียร ชิวพิมาย และคณะ (2531-2533) ได้กล่าวถึงการเพิ่มรายได้ของครัวเรือนโดยเน้นการจัดการทุกด้านที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการ ดุสิต เทพไพฑูรย์ (2530) พูดถึงการดำเนินการกลุ่มจะต้องมีวัตถุประสงค์กลุ่ม มีการตกลงร่วมกัน มีการจัดการระบบบัญชี สุทธิ นาทวรทัต (2533) ได้พูดเกี่ยวกับการผลิตไว้ว่า ผู้ประกอบการจะต้องคำนึงถึงสินค้าที่ผลิต จะต้องมิตราสินค้า หีบห่อป้ายฉลาก เป็นสำคัญ ชำรง

ข้อไม้ทอง (2533) พูดถึงการจะผลิตสิ่งใด ผู้ผลิตจะต้องคำนึงถึงผลจากการผลิต หรือการคาดหวังกำไรจากการผลิต เชาวน์ วรรณแสง (2533) ได้กล่าวถึง การวางแผนว่ามีความสำคัญต่อการผลิตอย่างมาก ประเวศ วัชชี (2537) ได้พูดถึง วัฒนธรรมกับการพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการว่า จะต้องหางานที่เด่นของ ท้องถิ่นนั้น ๆ ออกมาปรับปรุงออกแบบให้เป็นที่น่าสนใจของตลาด ประดิษฐ์ ชาสมบัติ (2527) กล่าวถึงลักษณะการประกอบการบางอย่างของชุมชน ต้องรวมกลุ่มทำงาน และแบ่งผลิตผลกัน และกล่าวถึงการผลิตว่า เป็นการผลิตเพื่อการค้าเป็นส่วนใหญ่ และมีความชำนาญในการผลิตจำกัด วัตถุประสงค์ที่ใช้ผลิตส่วนใหญ่เป็นผลิตผลทาง การเกษตรและเครื่องมือเป็นแบบง่ายๆผลิตเองในท้องถิ่น เรณู คุปต์ยธิ์พร และ คณะ (2534) กล่าวถึงการผลิตที่ต้องปรับผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาด โดยสมาชิกต้องศึกษาหาความรู้ด้านการผลิต เขียวชัย จิตต์แจ้ง (2533) ได้กล่าวถึงการจัดการโดยเน้นการพัฒนาการทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์มีการฝึกฝน มีการสร้างความร่วมมือในการทำงานร่วมกันและแบ่งงานกันทำ

4. องค์ประกอบการบริหารจัดการด้านการตลาด หมายถึง ขั้นตอนการวางแผน เกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้า โดยเน้นที่ผลิตภัณฑ์ที่จะผลิตออกสู่ตลาด ให้มีรูปแบบ ชนิด สี สัน ราคา ตามความต้องการของตลาด รวมถึงการจัดการด้านการจำหน่าย วิธีการหาตลาด ซึ่งผู้ศึกษานำแนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาประกอบการ ศึกษาดังนี้ สุนิสิต สุขิตานนท์ และคณะ (2533-2535) ได้ศึกษาถึงการมี ส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาเพื่อการพึ่งตนเองได้กล่าวถึง เรื่องการตลาดของกลุ่ม ว่าจะต้องพึ่งพิงระบบตลาดภายนอก คือบริษัทเอกชน ธนาคาร พืชราภา (2527) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการตามแนวของ John F.Me ในเรื่องของความหมาย และปัจจัยในการบริหารจัดการ อันได้แก่การกำหนดวัตถุประสงค์ การตัดสินใจ การวางแผน ฯลฯ ธงชัย สันติวงษ์ (2531) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการที่ดีจะ ต้องจัดการให้ระบบงานและระบบคนประสานร่วมมือกันได้ ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 M. พิเศษฐ์ มนูญวงศ์ (2536) กล่าวถึงการจัดตั้งกลุ่มอาชีพจะต้องมีผู้นำ หรือ

คณะกรรมการกลุ่มที่มีความรอบรู้ ในกิจกรรมของกลุ่มอื่น หรือสถานการณ์ทั่วไปด้วย เพื่อพิจารณาขยายกิจการให้ก้าวหน้าต่อไป ปรีดี รัชตช่วง (2536) ได้พูดถึงระบบการตลาดว่า ต้องมีการปรับปรุง มีการวางแผนว่าจะทำอะไรร่วมกัน จะใช้ผลผลิตไปทางไหน จะไว้ใช้หรือนำไปขาย สุนทร ประโยชน์อุดมกิจ (2533) ได้พูดถึงความหมายของการตลาดตามที่ศาสตราจารย์ E. Jerome McCarthy ได้ให้นิยามไว้ว่า การตลาดเป็นการกระทำกิจกรรมทางธุรกิจที่จะนำสินค้า หรือบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค โดยที่ผู้บริโภคได้รับความพอใจ ในขณะที่ผู้ประกอบธุรกิจก็บรรลุผลตามเป้าหมายด้วย เชาวน์ วรรณแสง (2533) กล่าวถึงการจัดการด้านการตลาดที่ดีต้องมีการวางแผน เพราะจะช่วยให้สามารถชี้ทรัพยากรที่ถูกหลัก ผู้บริหารจัดการมีความเชื่อมั่นและตรวจสอบได้ ชำรง ช่อไม้ทอง (2533) กล่าวถึงการจัดการตลาด ในเรื่องการกำหนดราคาสินค้า เป็นกระบวนการหนึ่งของการวางแผนนำสินค้าออกสู่ตลาด เพื่อจูงใจลูกค้า

5. องค์ประกอบทางด้านเทคนิควิทยาและสภาวะแวดล้อม ในที่นี้หมายถึงความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการอยู่ และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกลุ่มสตรีศูนย์ฝึกอาชีพบ้านวังชัย ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เทคนิคลยีสัมภาษณ์ วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิต รวมทั้งวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นสำคัญ ผู้ศึกษาได้นำแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษา ดังนี้ ปรีดี รัชตช่วง และคณะ (2536) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อกลุ่มฯ ซึ่งเขากล่าวว่าคุณภาพของคน จะต้องปรับค่านิยมอย่าให้เกิด หรือต้องเห็นถึงความต้องการมาให้มีมากเกินไป จำกัดการถูกล่อลวงทางเทคโนโลยี โดยพัฒนาจิตใจให้อยู่ในกรอบของคุณธรรม จัตรทิพย์ นาคสุภา (2529) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขของการพัฒนาที่มุ่งการพึ่งตนเอง เงื่อนไขหนึ่งที่กล่าวถึงก็คือ จะต้องมีการประสานวัฒนธรรม พัฒน์ สุจำนงค์ และคณะ (2524) เสนอแนวความคิดการพัฒนาชนบทว่าการพัฒนาชนบทที่ดี จะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชน สุเทพ

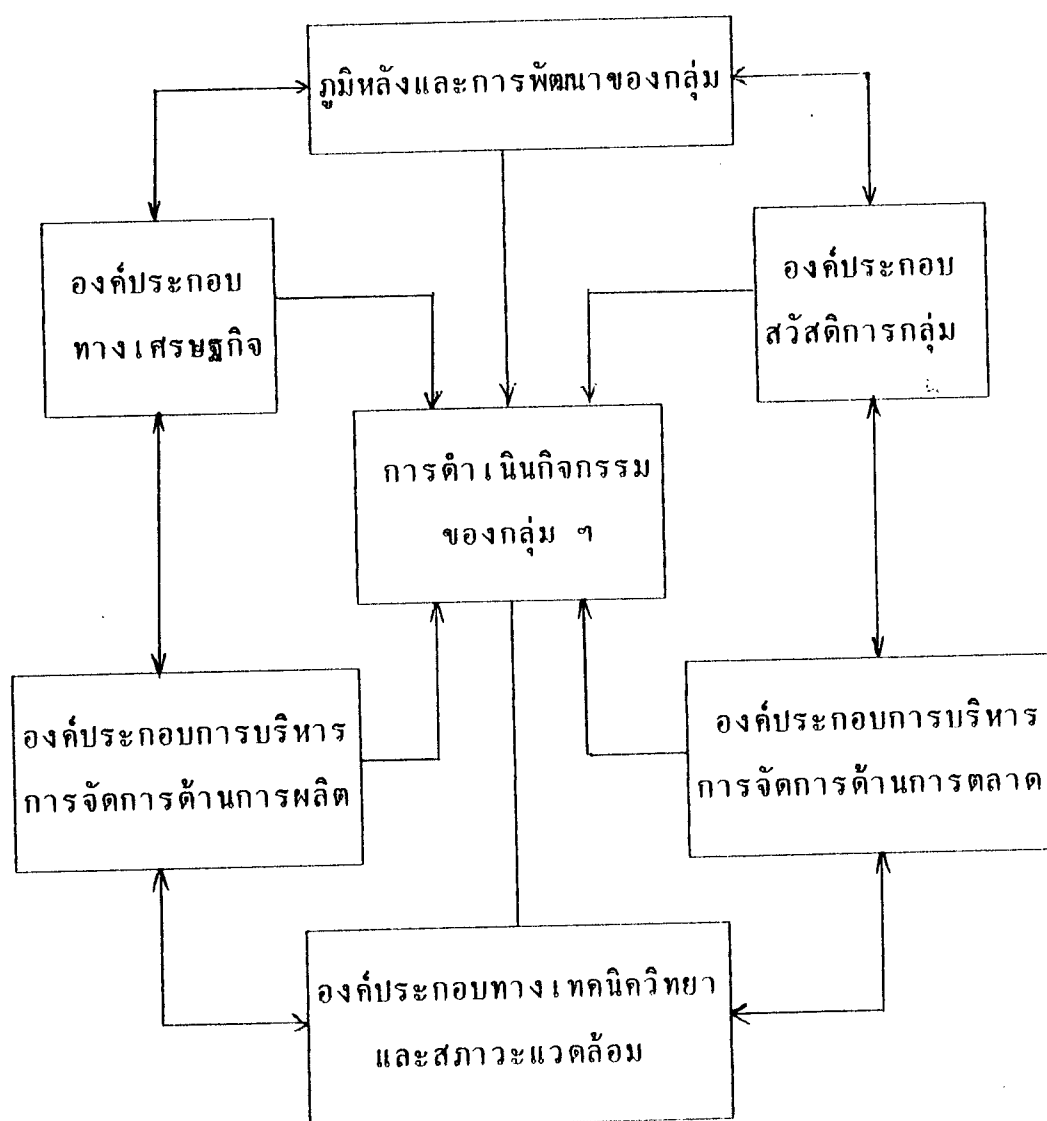
เขาวลิต (2524) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาชุมชนว่า รัฐควรมีส่วนในการสนับสนุนทางวิชาการ และเงินพอสมควร หากเกินขีดความสามารถของประชาชนในท้องถิ่น H.R.Chaturvide & S.K.Mitra (1982) ได้เสนอเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมที่จะก่อผลในการเริ่มต้นการพัฒนาเชิงระบบไว้ 3 ประการ 1) ความช่วยเหลือจากภายนอกระบบ เช่น จากรัฐหรือองค์กรเอกชนในรูปแบบต่างๆ ความรู้เทคนิคทุน 2) ความพร้อมภายในระบบ ผู้นำ สมาชิก สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และวัฒนธรรม 3) การบำรุงรักษาระบบ ในรูปของสิ่งจูงใจ การบริหารจัดการกิจกรรม ตลอดจนการแทรกแซงจากภายนอก ชำรง ช่อไม้ทอง (2533) กล่าวถึงระบบข่าวสารที่มีผลต่อการจัดการ ซึ่งนักบริหารจะต้องมีข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็วครบถ้วน เพื่อที่จะได้วางแผนและตัดสินใจได้ทันเหตุการณ์ ข้อมูลที่มีมาทั้งจากภายนอกและภายในองค์กร ประเวศ วะสี (2537) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมกับการพัฒนาว่า วัฒนธรรมมีส่วนช่วยกระจายรายได้ สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2525) กล่าวถึงทฤษฎีการกระทำของกลุ่มตามทัศนะของ Talcott Parsons ไว้ว่า กลุ่มที่ทำหน้าที่ทางสังคม เป็นกลุ่มที่แสวงหาจุดหมายปลายทาง ซึ่งเป็นระบบการคงอยู่ของขอบเขตกลุ่ม Parsons ได้แบ่งความต้องการและความสามารถที่กลุ่มจะต้องกระทำและดำเนินการออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ การปรับตัว (Adaptation) = A การบรรลุเป้าหมาย (Goal) = G การผสมผสานหรือบูรณาการ (Intregation) = I และการบำรุงรักษาไว้ซึ่งแบบแผน (Latency) = L

6. องค์ประกอบทางด้านสวัสดิการกลุ่ม ในที่นี้หมายถึง การใดๆที่กลุ่มจัดอำนาจความสะดวแก่สมาชิกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นสินเชื่อที่ให้สวัสดิการแก่สมาชิกในเรื่องเงินกู้ หรือวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต เงินปันผลกำไรจากการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ความช่วยเหลือจากรัฐหรือภาคเอกชน ซึ่งผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดเรื่องสวัสดิการสังคมของ Walter A. Friendlander สุวรรณ รื่นยศ และเรณู โชติติลภ มากำหนดกรอบความคิด เรื่องสวัสดิการของกลุ่ม พอสรุปได้ว่า สวัสดิการของกลุ่ม

หมายถึง การกระทำกิจกรรมทั้งหลายที่จะส่งเสริมสวัสดิภาพโดยทั่วไปให้สมาชิกมีการกินดี อยู่ดี มีความสุข นั่นเอง

กรอบแนวความคิดในการศึกษา

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสตรีศูนย์ฝึกอาชีพบ้านวังชัย ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จะทำการศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีผลต่อกิจกรรมของกลุ่มฯ ได้แก่ ภูมิหลังและการพัฒนาของกลุ่ม องค์ประกอบการบริหารและการจัดการด้านการผลิต องค์ประกอบการบริหารและการจัดการด้านการตลาด องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ องค์ประกอบทางเทคนิควิทยาและสภาวะแวดล้อม และองค์ประกอบทางด้านสวัสดิการสังคมซึ่งสรุปเป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัยดังนี้

ภูมิหลังและการพัฒนาของกลุ่ม — ประวัติ และสาเหตุการรวมกลุ่มฯ — โครงสร้างและสมาชิกของกลุ่มฯ — ความสัมพันธ์และความเหนียวแน่นของสมาชิกกลุ่ม — การบริหารการจัดการกลุ่มฯ — บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มฯ
องค์ประกอบทางเศรษฐกิจ — การลดรายจ่าย , การปลดเปลื้องหนี้สิน , การออม
องค์ประกอบสวัสดิการกลุ่มฯ — สินเชื่อที่กลุ่มฯให้ (เงิน , วัสดุอุปกรณ์) , ผลตอบแทนอื่น
องค์ประกอบการบริหารจัดการด้านการผลิต — การคิดค้นปรับปรุงผลิตภัณฑ์ , การจัดการ — กรรมวิธีการผลิต , ทุนที่ใช้ในการผลิต , การวางแผน
องค์ประกอบการบริหารจัดการด้านการตลาด — วิธีการหาตลาด , วิธีการจำหน่าย — สีสัน รูปร่างของผลผลิต — การกำหนดราคา , การขยายตลาด
องค์ประกอบทางเทคนิควิทยาและสภาวะแวดล้อม — เทคโนโลยีสมัยใหม่ , วัฒนธรรม , บุคคลภายนอก